Ibn Kudame

QORTIMI I INTERPRETIMIT

ذَمُّ التَّأْوِيلِ

BOTIMI I PARË

Dhemu Tevil

Ibn Kudame

Përktheu: Igli Dapellari

Hutbetul Haxhe

إن الحمد لله، نحمده ونستعينه ونستغفره،

Falënderimi i takon Allahut, Atë e falënderojmë dhe prej Tij ndihmë dhe falje kërkojmë.

ونعوذ بالله من شرور أنفسنا، ومن سيئات أعمالنا

Kërkojmë strehim tek Allahu prej të keqes të vetvetes dhe veprave tona të shëmtuara.

من يهده الله فلا مضل له، ومن يضلل فلا هادي له،

Kë udhëzon Allahu s'ka kush e lajthit dhe kë e humb Ai, s'ka kush e udhëzon.

وأشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له، وأشهد أن محمدًا عبده ورسوله.

Dëshmoj se përveç Allahut, një dhe që nuk ka ortak, s'ka hyjni tjetër, dhe dëshmoj se Muhammedi është rob i Tij dhe i Dërguar i Tij.

(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ اتَّقُواْ اللّهَ حَقَّ تُقَاتِهِ وَلاَ تَمُوتُنَّ إِلاَّ وَأَنتُم مُّسْلِمُونَ)

"O ju që besuat, kini frikë Allahun me devotshmëri të vërtetë dhe mos vdisni, pos vetëm duke qenë muslimanë" (Ali Imran: 102).

{ يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُواْ رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُم مِّن نَّفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاء وَاتَّقُواْ اللّهَ الَّذِي تَسَاءلُونَ بِهِ وَالأَرْحَامَ إِنَّ اللّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا }

"O ju njerëz! Kini frikë Zotin tuaj që ju ka krijuar prej një veteje (njeriu) dhe krijoi nga ajo të shoqen e saj, e prej atyre dyve shtoi burra shumë e gra.

Dhe kini frikë Allahun në të cilin betoheni, dhe kini kujdes akraballëkun, vërtet Allahu është mbikëqyrës mbi ju" (Nisa: 1).

(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا * يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَن يُطِعْ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا)

"O besimtarë, jini të devotshëm ndaj Allahut dhe fjalë të drejta thuani.

Ai do ua bën veprat e juaja të mira, do ju shlyej juve mëkatet tuaja, e kush respekton Allahun dhe të Dërguarin e Tij, ai ka korrë një fitore të madhe" (Ahzab:70, 71).

IBN KUDÂME

Abdullah b. Ahmed b. Muhammed b. Kudâme,
Ebu Muhammed, Muvaffakuddîn. Lindi në Xhemâil, një nga fshatrat e Nablusit në Palestinë. Studioi në Damask. Shkoi në Bagdad dhe më pas u kthye përsëri në Damask. Vdiq në Damask në vitin H. 620 / M. 1223.

Me dijen e tij të thellë dhe të saktë në çështjet e shkencave, ishte gjithashtu njeri i devotshëm dhe asket. Po ashtu ishte i butë dhe i matur. Në usul dhe në fusha të tjera ndiqte shpesh transmetimet. Në akide ishte selefi, ndërsa në fikh i përkiste medhhebit hanbeli.

U mor me dije, mësimdhënie dhe shkrim. Ka shkruar shumë libra në fushat e Fikhut, Usulit të Fikhut, Akides, Hadithit, Leksikologjisë dhe Genealogjisë. Disa nga veprat e tij janë:

1- el-Mugnî
2- el-Kâfî
3- Muhtasaru'l-Hidâye fî'l-Fikh
4- Raudatun Nadir fî Usûli'l-Fikh
5- Dhemmu't-Te'vil
6- Kitâbu'l-Kader
7- Lum'atu'l-I'tikâd fî'l-Akîde
8- Fedâ'ilu's-Sahâbe

Dhemu Tevil

ذم التأويل

[Hyrje]

بِسم الله الرَّحْمَن الرَّحِيم

Me emrin e Allahut, Mëshiruesit, Mëshirëbërësit.

وَبِه الْمُسْتَعَان وَعَلِيهِ التكلان

[Ai është Ai tek i Cili kërkohet strehim dhe
Ai është tek i Cili i kërkohet mbështetje.]

١ - الْحَمد لله عَالم الْغَيْب وَالشَّهَادَة نَافِذ القضاء والإرادة المتفرد بتدبير الْإِنْشَاء والإعادة وَتَقْدِير الشَّقَاء والسعادة،

1 - Falënderimi i takon Allahut; Atij që zotëron dijen e botëve të së fshehtës dhe të dukshmes (të padukshmes dhe të dukshmes), vullneti dhe gjykimi i të Cilit janë veprues mbi të dyja; Atij që administron si krijimin e parë, ashtu edhe rikthimin në gjendjen e mëparshme, dhe që nuk ka të barabartë në përcaktimin e fatkeqësisë dhe lumturisë.

خلق فريقا للإختلاف وفريقا لِلْعِبَادَةِ وَقسم المنزلين بَين الْفَرِيقَيْنِ:

Ai është Allahu, i cili krijoi një grup për diferencim dhe një grup për adhurim. Ai i ndau shpalljet midis këtyre dy grupeve:

لِلَّذين أساءوا السوءى وللذين أَحْسنُوا الْحسنى

Për ata që bënë keq është e keqja, ndërsa për ata që bënë mirë është e mira dhe edhe më tepër (shtesë shpërblimi).

وَصلى الله على سيدنَا مُحَمَّد الْمُصْطَفى وَآله صَلَاة يشرف بهَا معاده.

Dhe paqja e Allahut qoftë mbi zotërinë tonë Muhamedin, të Zgjedhurin (el Mustafa), dhe mbi familjen e tij — një paqe me të cilën nderohet kthimi i tij (në botën tjetër).

٢ - أما بعد فَإِنِّي أَحْبَبْت أَن أذكر مَذْهَب السّلف وَمن اتبعهم بِإِحْسَان رَحْمَة الله عَلَيْهِم فِي أَسمَاء الله تَعَالَى وَصِفَاته ليسلك سبيلهم من أحب الإقتداء بهم والكون مَعَهم فِي الدَّار الْآخِرَة،

2 - Pas kësaj, unë dëshirova të përmend medhhebin (rrugën) e selefit dhe të atyre që i ndoqën me mirësi — Allahu i mëshiroftë — në lidhje me emrat dhe cilësitë e Allahut të Lartësuar, në mënyrë që ta ndjekë rrugën e tyre kushdo që dëshiron t'i marrë si shembull dhe të jetë me ta në botën tjetër.

إِذا كَانَ كل تَابع فِي الدُّنْيَا مَعَ متبوعه فِي الْآخِرَة وسالك حَيْثُ سلك مَوْعُودًا بِمَا وعد بِهِ متبوعه من خير وَشر دلّ على هَذَا قَوْله تَعَالَى:

Kjo sepse çdo ndjekës në këtë botë do të jetë me atë që e ka ndjekur në botën tjetër, dhe ai që ecën në rrugën e tij është i premtuar me atë që i është premtuar prijësit të tij, qoftë mirë apo keq. Këtë e tregon fjala e Allahut të Lartësuar:

{وَالسَّابِقُونَ الْأَولونَ من الْمُهَاجِرين وَالْأَنْصَار وَالَّذين اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَان رَضِي الله عَنْهُم وَرَضوا عَنهُ}

“Sa u përket besimtarëve të parë, prej muhaxhirëve dhe ensarëve, Allahu është i kënaqur me ata dhe me të gjithë të tjerët që i pasuan me vendosmëri e përkushtim në besim; edhe ata janë të kënaqur me Atë…”
(Et-Teube: 100)

{وَالَّذين آمنُوا وَاتَّبَعتهمْ ذُرِّيتهمْ بِإِيمَان ألحقنا بهم ذُرِّيتهمْ}

Dhe fjala e Tij, të Lartësuarit:
“Ne do t’i bashkojmë besimtarët e vërtetë me ata pasardhës të tyre që i ndjekin në besim...” (Et-Tur: 21)

وَقَالَ حاكيا عَن إِبْرَاهِيم عَلَيْهِ السَّلَام: {فَمن تَبِعنِي فَإِنَّهُ مني}

Dhe Ai tha duke treguar për Ibrahimin (alejhi selam):
“...Kush më ndjek mua, ai është prej meje…”
(Ibrahim: 36)

وَقَالَ فِي ضد ذَلِك: {وَمن يُشَاقق الرَّسُول من بعد مَا تبين لَهُ الْهدى وَيتبع غير سَبِيل الْمُؤمنِينَ نوله مَا تولى}

Dhe në kundërshtim me këtë, Ai tha:

“E kush e kundërshton të Dërguarin pasi t'i bëhet e qartë e vërteta dhe ndjek rrugë tjetër nga ajo e besimtarëve, do ta lëmë në rrugën që ka marrë…” (Nisa: 115)

وَقَوله تَعَالَى: {يَا أَيهَا الَّذين آمنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُود وَالنَّصَارَى أَوْلِيَاء بَعضهم أَوْلِيَاء بعض وَمن يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُم فَإِنَّهُ مِنْهُم}

Dhe fjala e Tij, të Lartësuarit:
“O besimtarë! Mos i merrni për mbrojtës e miq hebrenjtë dhe të krishterët, sepse ata janë miq të njëri-tjetrit! Kushdo prej jush që i miqëson ata është me ta...” (El-Maide: 51)

وَقَالَ: {فاتبعوا أَمر فِرْعَوْن وَمَا أَمر فِرْعَوْن برشيد. يقدم قومه يَوْم الْقِيَامَة فأوردهم النَّار}

Dhe Ai tha:
“...Ata ndoqën urdhrin e Faraonit, por urdhri i Faraonit nuk ishte i drejtë. Ai do t’i prijë popullit të tij në Ditën e Kiametit dhe do t’i çojë në zjarr...” (Hud: 97–98)

فجعلهم أتباعا لَهُ فِي الْآخِرَة إِلَى النَّار حِين اتَّبعُوهُ فِي الدُّنْيَا

Kështu, Ai i bëri ata ndjekës të tij në botën tjetër drejt zjarrit, pasi e ndoqën atë në këtë botë.

٣ - وَجَاء فِي الْخَبَر أَن الله يمثل لكل قوم مَا كَانُوا يعْبدُونَ فِي الدُّنْيَا من حجر أَو شجر أَو شمس أَو قمر أَو غير ذَلِك ثمَّ يَقُول

3 - Dhe ka ardhur në transmetim se Allahu u paraqet çdo populli atë që ata adhuronin në këtë botë, qoftë gur, pemë, diell, hënë apo diçka tjetër. Pastaj Ai thotë:

أَلَيْسَ عدلا مني أَن أولي كل إِنْسَان مَا يَتَوَلَّاهُ فِي الدُّنْيَا؟ ثمَّ يَقُول:

"A nuk është e drejtë nga ana Ime që ta le çdo njeri me atë që ai e ka marrë për mbrojtës (që e ka ndjekur) në këtë botë?" Pastaj thotë:

لتتبع كل أمة مَا كَانَت تعبد فِي الدُّنْيَا

"Le të ndjekë çdo popull atë që ka adhuruar në këtë botë."

فيتبعونهم حَتَّى يهوونهم فِي النَّار

Dhe ata i ndjekin, derisa i çojnë dhe i hedhin në zjarr.

٤ - فَكَذَلِك كل من اتبع إِمَامًا فِي الدُّنْيَا فِي سنة أَو بِدعَة أَو خير أَو شَرّ كَانَ مَعَه فِي الْآخِرَة.

4 - Po kështu, kushdo që ndjek një prijës në këtë botë, qoftë në synet apo në bidat, në mirësi apo në të keqe, do të jetë me të në botën tjetër.

فَمن أحب الْكَوْن مَعَ السّلف فِي الْآخِرَة وَأَن يكون موعودا بِمَا وُعِدوا بِهِ من الجنات والرضوان فليتبعهم بِإِحْسَان،

Prandaj, kush dëshiron të jetë me selefët në botën tjetër dhe të jetë i premtuar me atë që u është premtuar atyre prej xheneteve dhe kënaqësisë (së Allahut), le t'i ndjekë ata me mirësi.

وَمن اتبع غير سبيلهم دخل فِي عُمُوم قَوْله تَعَالَى:

Ndërsa kush ndjek një rrugë tjetër përveç rrugës së tyre, ai hyn në përgjithësinë e fjalës së Allahut të Lartësuar:

{وَمن يُشَاقق الرَّسُول من بعد مَا تبين لَهُ الْهدى وَيتَّبع غير سَبِيل الْمُؤمنِينَ نُوَلّه مَا تَوَلّى}

"E kush e kundërshton të Dërguarin pasi t'i bëhet e qartë e vërteta dhe ndjek rrugë tjetër nga ajo e besimtarëve, do ta lëmë në rrugën që ka marrë…" (En-Nisa: 115)

٥ ـ وَجعلت هَذَا الْكتاب على ثَلَاثَة أَبْوَاب

5 - Dhe e kam ndarë këtë libër në tre kapituj.

الْبَاب الأول فِي بَيَان مَذْهَبهم [وسبيلهم]

Kapitulli i parë: rreth sqarimit e medhhebit (rrugës) të selefit dhe metodës së tyre.

وَالثَّانِي فِي الْحَث على اتباعهم [وَلُزُوم أَثَرهم]

Kapitulli i dytë: nxitja për t'i ndjekur ata dhe për t'u kapur fort pas gjurmëve të tyre.

وَالثَّالِث فِي بَيَان صَوَاب مَا صَارُوا إِلَيْهِ وَأَن الْحق فِيمَا كَانُوا عَلَيْهِ.

Kapitulli i tretë: rreth sqarimit të saktësisë së asaj rruge në të cilën ishin Selefët (të parët tanë të devotshëm) dhe se e vërteta qëndron në atë që ata ndoqën.

ونسأل الله تَعَالَى أَن يهدينا وَسَائِر الْمُسلمين إِلَى صراطه الْمُسْتَقيم ويجعلنا وإياهم من وَرَثَة جنَّة النَّعيم برحمته آمين.

Dhe i kërkojmë Allahut të Lartësuar që të na udhëzojë ne dhe të gjithë muslimanët në rrugën e Tij të drejtë, dhe të na bëjë ne dhe ata trashëgimtarë të Xhenetit të begatë, me mëshirën e Tij. Amin.

[Kapitulli i parë]

بَيَان مَذْهَبهم فِي صِفَات الله تَعَالَى

Sqarimi i medhhebit të Selefit në lidhje
me cilësitë e Allahut të Lartësuar.

٦ - وَمذهب السّلف رَحْمَة الله عَلَيْهِم الْإِيمَان بِصِفَات الله تَعَالَى وأسمائه الَّتِي وصف بهَا نَفسه فِي آيَاته وتنزيله أَو على لِسَان رَسُوله من غير زِيَادَة عَلَيْهَا وَلَا نقص مِنْهَا وَلَا تجَاوز لَهَا وَلَا تَفْسِير وَلَا تَأْوِيل لَهَا بِمَا يُخَالف ظَاهرهَا وَلَا تَشْبِيه بِصِفَات المخلوقين وَلَا سمات الْمُحدثين،

6 - Medh'hebi (rruga) e Selefëve – Allahu i mëshiroftë – është besimi në cilësitë dhe emrat e Allahut të Lartësuar, me të cilët Ai ka përshkruar Veten në vargjet e Tij dhe në shpalljen e Tij, ose përmes gjuhës së të Dërguarit të Tij; pa u shtuar asgjë atyre, pa pakësuar asgjë prej tyre, pa i tejkaluar ato, pa i shpjeguar (pa tefsir) dhe pa i interpretuar (pa te'vil) në mënyrë që bie ndesh me kuptimin e tyre të dukshëm (dhahir), dhe pa i bërë përngjasim (teshbih) me cilësitë e krijesave dhe as me tiparet e gjërave të krijuara.

بل أمرّوها كَمَا جَاءَت وردوا علمهَا إِلَى قَائِلهَا وَمَعْنَاهَا
إِلَى الْمُتَكَلّم بهَا.

Përkundrazi, ata i kanë pranuar dhe përcjellë ato ashtu siç kanë ardhur, duke ia lënë diturinë dhe kuptimin e tyre Atij që i ka thënë dhe ka folur me to.

٧ - وَقَالَ بَعضهم ويُروى ذَلِك عَن الشَّافِعِي رَحْمَة الله عَلَيْهِ:

7 - Dhe disa prej tyre kanë thënë — dhe kjo përcillet nga imam Shafiu, Allahu e mëshiroftë:

آمَنت بِمَا جَاءَ عَن الله على مُرَاد الله وَبِمَا جَاءَ عَن رَسُول الله على مُرَاد رَسُول الله صلى الله عَلَيْهِ وَسلم

"Besova në atë që ka ardhur nga Allahu sipas qëllimit të Allahut, dhe në atë që ka ardhur nga i Dërguari i Allahut sipas qëllimit të Dërguarit të Allahut, paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të."

٨ - وَعَلمُوا أَن الْمُتَكَلّم بهَا صَادِق لَا شكّ فِي صدقه

8 - Dhe ata e ditën (me bindje) se Ai që ka folur me to (me këto cilësi) është i Vërteti, për vërtetësinë e të Cilit nuk ka asnjë dyshim.

فصدقوه وَلم يعلمُوا حَقِيقَة مَعْنَاهَا فَسَكَتُوا عَمَّا لم يعلموه،

Prandaj, ata e vërtetuan (fjalën e Tij), edhe duke qenë se nuk e dinin realitetin (thelbin) e kuptimit të tyre (të cilësive hyjnore), ata heshtën për atë që nuk e njihnin.

وَأخذ ذَلِك الآخر وَالْأول ووصى بَعضهم بَعْضًا بِحسن الإتباع وَالْوُقُوف حَيْثُ وقف أَوَّلهمْ،

Dhe këtë (qëndrim) e ndoqën si të parët ashtu edhe të mëvonshmit, dhe e porositën njëri-tjetrin per ndjekje të mirë dhe per të qëndruar (dhe ndaluar) aty ku kanë qëndruar të parët e tyre.

وحذروا من التجاوز لَهُم والعدول عَن طريقهم وبينوا لَهُم سبيلهم ومذهبهم،

Dhe ata i paralajmëruan që të mos i tejkalojnë të parët e tyre (selefin) dhe të mos shmangen nga rruga e tyre. Ua shpjeguan atyre Rrugën dhe Metodologjinë e Selefëve.

ونرجوا أَن يجعلنا الله تَعَالَى مِمَّن اقْتدى بهم فِي بَيَان مَا بَينُوهُ وسلوك الطَّرِيق الَّذِي سلكوه.

Dhe shpresojmë që Allahu i Lartësuar të na bëjë prej atyre që i ndjekin ata (Selefët) në sqarimin e asaj që ata sqaruan dhe në ndjekjen e rrugës që ata përshkuan.

٩ - وَالدَّلِيل على أَن مَذْهَبهم مَا ذَكرْنَاهُ أَنهم نقلوا إِلَيْنَا الْقُرْآن الْعَظِيم وأخبار الرَّسُول صلى الله عَلَيْهِ وَسلم نقل مُصدق لَهَا مُؤمن بهَا قَابل لَهَا غير مرتاب فِيهَا وَلَا شَاك في صدق قَائِلهَا وَلم يفسروا مَا يتَعَلَّق بِالصِّفَاتِ مِنْهَا وَلَا تأولوه وَلَا شبهوه بِصِفَات المخلوقين،

9 - Dhe argumenti se metodologjia e tyre është ajo që kemi përmendur, është se ata na e përcollën Kur'anin

Madhështor dhe hadithet e të Dërguarit, paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të, me një përcjellje prej besimtari që i vërteton ato, i beson, i pranon dhe nuk ka asnjë dyshim në to, ashtu siç nuk dyshuan as në vërtetësinë e Atij që i ka thënë. Ata nuk i shpjeguan (në mënyrë figurative apo me mendje) ato që kishin të bënin me cilësitë (e Allahut) dhe as nuk i interpretuan dhe as nuk i përngjasuan ato me cilësitë e krijesave.

إِذْ لَو فعلوا شَيْئا من ذَلِك لنقل عَنْهُم وَلم يجز أَن يكتم بِالْكُلِّيَّةِ

Sepse, sikur të kishin bërë diçka të tillë (interpretim apo shpjegim), kjo do të ishte transmetuar prej tyre dhe nuk mund të ndodhë që kjo të fshihej tërësisht.

لَا يجوز التواطؤ على كتمان مَا يحْتَاج إِلَى نَقله ومعرفته لجَرَيَان ذَلِك فِي الْقبْح مجْرى التواطؤ على نقل الْكَذِب وَفعل مَا لَا يحل

Pasi nuk lejohet marrëveshja për fshehjen e asaj që duhet transmetuar dhe njohur; një gjë e tillë do të ishte po aq e shëmtuar sa marrëveshja për të transmetuar gënjeshtra apo për të kryer vepra të palejueshme.

بل بلغ من مبالغتهم فِي السُّكُوت عَن هَذَا إِنَّهُم كَانُوا إِذا رَأَوْا من يسْأَل عَن الْمُتَشَابه بالغوا فِي كَفه تَارَة بِالْقَوْلِ العنيف وَتارَة بِالضَّرْبِ وَتارَة بِالْإِعْرَاضِ الدَّال على شدَّة الْكَرَاهَة لمسألته

Përkundrazi, heshtja e tyre për këtë (çështje) arriti në atë shkallë saqë, kur shihnin dikë që pyeste rreth vargjeve të paqarta (el-muteshabih), ata bënin çmos për ta ndaluar atë: herë me fjalë të ashpra, herë me goditje (ndëshkim), dhe herë me kthim shpine gjë që tregonte urrejtjen e madhe ndaj pyetjes së tij.

١٠ - وَلذَلِك لما بلغ عمرا رَضِي الله عَنهُ أَن صبيغا يسْأَل عَن الْمُتَشَابه أعد لَهُ عراجين النّخل

10 - Dhe për këtë arsye, kur Omerit (Allahu qoftë i kënaqur me të) i arriti lajmi se Sabigu pyeste rreth muteshabiheve (vargjeve të paqarta), ai përgatiti për të degë palme (për ta rrahur atë).

فَبَيْنَمَا عمر يخْطب قَامَ فَسَأَلَهُ عَن: {والذاريات ذَروا فَالْحَامِلَات وقرا} وَمَا بعْدهَا

Ndërkohë që Omeri po mbante hytben, ai (Sabigu) u ngrit dhe e pyeti rreth: "Betohem në erërat që çojnë pluhurin... pastaj në retë e ngarkuara rëndë..." [Surja edh-Dharijat: 1-2] e kështu me radhë.

فَنزل عمر فَقَالَ مَا اسْمك قَالَ أَنا عبد الله صبيغ

Omeri zbriti (nga minberi) dhe e pyeti: "Kush je ti?" Ai u përgjigj: "Unë jam rob i Allahut, Sabigu."

قَالَ عمر وَأَنا عبد الله عمر إكشف رَأسك فكشفه فَرَأى عَلَيْهِ شعرًا فَقَالَ لَهُ لَو وَجَدْتُك محلوقا لضَرَبْت الَّذِي فِيهِ عَيْنَاك بِالسَّيْفِ

Omeri i tha: "Edhe unë jam rob i Allahut, Omeri! Zbuloje kokën!" Ai e zbuloi dhe Omeri pa se ai kishte flokë, e i tha:
"Sikur të të gjeja të rruajtur (si Havarixhët), do ta godisja me shpatë atë që mban sytë e tu (kokën)!"

ثمَّ أَمر فَضرب ضربا شَدِيدا وَبعث بِهِ إِلَى الْبَصْرَة وَأمرهمْ أَن لَا يجالسوه

Pastaj urdhëroi dhe ai u rrah me goditje të ashpra. Më pas e dërgoi në Basra dhe i urdhëroi njerëzit që të mos uleshin me të.

فَكَانَ بهَا كالبعير الأجرب لَا يَأْتِي مَجْلِسا إِلَّا قَالُوا عَزمَة أَمِير الْمُؤمنِينَ فَتَفَرَّقُوا عَنهُ

Ai qëndroi atje si "deveja e zgjebosur"; në çdo tubim që shkonte, njerëzit thoshin: "Është urdhri i Prijësit të Besimtarëve!" dhe shpërndaheshin prej tij.

حَتَّى تَابَ وَحلف بِاللَّه مَا بَقِي يجد مِمَّا كَانَ فِي نَفسه شَيْئا فَأذن عمر فِي مُجَالَسَته

Kjo zgjati derisa ai u pendua dhe u betua në Allahun se nuk ndjente më asgjë (nga dyshimet) në shpirtin e tij. Atëherë Omeri dha leje që njerëzit të uleshin me të.

فَلَمَّا خرجت الْخَوَارِج أُتِي فَقيل لَهُ هَذَا وقتك فَقَالَ لَا نفعتني موعظة العَبْد الصَّالح

Kur dolën Havarixhët (rebelët), njerëzit i shkuan Sabigut dhe i thanë: "Kjo është koha jote!" (për t'u rebeluar), por ai u tha: "Jo, më ka bërë dobi këshilla e robit të mirë (Omerit)."

١١ - وَلما سُئِلَ مَالك بن أنس رَضِي الله عَنهُ فَقيل لَهُ: يَا أَبَا عبد الله {الرَّحْمَن على الْعَرْش اسْتَوَى} كَيفَ اسْتَوَى؟

11 - Dhe kur Malik bin Enesi (Allahu qoftë i kënaqur me të) u pyet: "O Ebu Abdullah! {I Gjithëmëshirshmi mbi Arsh është lartësuar} [Taha: 5], si u lartësua (si ndodhi istivaja)?".

فَأَطْرَقَ مَالك وعلاه الرحضاء – يَعْنِي الْعرق – وانتظر الْقَوْم مَا يجِئ مِنْهُ فِيهِ فَرفع رَأسه إِلَيْهِ وَقَالَ:

Imam Maliku uli kokën duke heshtur dhe e mbuluan djersët. Njerëzit pritën se çfarë do të thoshte, dhe ai pastaj ngriti kokën drejt tij dhe tha:

الاسْتوَاء غير مَجْهُول والكيف غير مَعْقُول وَالْإِيمَان بِهِ وَاجِب وَالسُّؤَال عَنهُ بِدعَة وأحسبك رجل سوء وَأمر بِهِ فَأخْرج

"Lartësimi (Istivaja – ngritja mbi Arsh) nuk është i panjohur, mënyra nuk mund të kuptohet me mendje, besimi në të është obligim (vaxhib), ndërsa pyetja rreth saj është risi (bidat). Dhe unë mendoj se ti je një njeri i keq!" dhe dha urdhër dhe ai u nxor jashtë.

١٢ - وَقد نقل عَن جمَاعَة مِنْهُم الْأَمر بالكف عَن الْكَلَام فِي هَذَا وإمرار أَخْبَار الصِّفَات كَمَا جَاءَت وَنقل جمَاعَة من الْأَئِمَّة أَن مَذْهَبهم مثل مَا حكينا عَنْهُم

12 - Dhe është transmetuar nga një grup prej tyre urdhri për t'u përmbajtur nga të folurit (debatuarit) për këtë çështje, dhe për t'i pranuar lajmet e cilësive (të Allahut) ashtu siç kanë ardhur. Gjithashtu, një grup prej imamëve ka transmetuar se medhhebi (qëndrimi) i tyre është ashtu siç kemi përmendur prej tyre.

١٣ - أخبرنَا الشَّيْخ أَبُو بكر عبد الله بن مُحَمَّد بن أَحْمد النقور أَنبأَنَا أَبُو بكر أَحْمد بن عَليّ بن الْحسن الطريثيثي إِذْنا قَالَ:

13 - Na ka njoftuar shejhu Ebu Bekr Abdullah ibn Muhammed ibn Ahmed en-Nekur; na njoftoi Ebu Bekr Ahmed ibn Ali ibn el-Hasan et-Tarîthîthî me leje; ai tha:

أخبرنَا أَبُو الْقَاسِم هبة الله بن الْحسن الطَّبَرِيّ قَالَ أَنبأَنَا أَحْمد بن مُحَمَّد بن حَفْص أَنبأَنَا أَحْمد بن مُحَمَّد بن الْمسلمَة

Na njoftoi Ebu el-Kasim Hibetullah ibn el-Hasan et-Taberî; ai tha: na njoftoi Ahmed ibn Muhammed ibn Hafs; na njoftoi Ahmed ibn Muhammed ibn el-Mesleme;

حَدثنَا سهل بن عُثْمَان بن سهل قَالَ سَمِعت إِبْرَاهِيم بن الْمُهْتَدي يَقُول سَمِعت دَاوُد بن طَلْحَة يَقُول:

Na transmetoi Sehl ibn Uthman ibn Sehl; ai tha: kam dëgjuar Ibrahim ibn el-Muhtedi duke thënë: kam dëgjuar Davud ibn Talha duke thënë:

سَمِعت عبد الله بن أبي حنيفَة الدوسي يَقُول سَمِعت مُحَمَّد بن الْحسن يَقُول:

Kam dëgjuar Abdullah ibn Ebi Hanife ed-Deusi duke thënë: kam dëgjuar Muhammed ibn el-Hasan duke thënë:

اتّفق الْفُقَهَاء كلهم من الشرق إِلَى الغرب على الْإِيمَان بِالْقُرْآنِ وَالْأَحَادِيث الَّتِي جَاءَ بهَا الثِّقَات عَن رَسُول الله صلى الله عَلَيْهِ وَسلم فِي صفة الرب عز وَجل من غير تَفْسِير وَلَا وصف وَلَا تَشْبِيه

“Të gjithë fukahatë (juristët) nga lindja deri në perëndim janë pajtuar për besimin në Kuran dhe në hadithet që i kanë transmetuar njerëzit e besueshëm nga i Dërguari i Allahut ﷺ lidhur me cilësitë e Zotit të Madhëruar, pa (hyrë në) interpretim (tefsir), pa përshkrim dhe pa (bërë) përngjasim (me krijesat).

فَمن فسر شَيْئا من ذَلِك فقد خرج مِمَّا كَانَ عَلَيْهِ النَّبِي صلى الله عَلَيْهِ وَسلم وَفَارق الْجَمَاعَة

Kushdo që interpreton diçka nga këto, ai ka dalë nga ajo mbi të cilën ishte Profeti ﷺ dhe është ndarë nga xhemati (bashkësia).

فَإِنَّهُم لم يصفوا وَلم يفسروا وَلَكِن آمنُوا بِمَا فِي الْكتاب وَالسّنة ثمَّ سكتوا

Sepse ata nuk i përshkruan dhe nuk i interpretuan (cilësitë e Allahut), por besuan në atë që është në Kur'an dhe në Synet, pastaj heshtën.

فَمن قَالَ بقول جهم فقد فَارق الْجَمَاعَة لِأَنَّهُ وَصفه بِصفة لَا شَيْء

E kush thotë me fjalën e Xhehmit (ibn Safuan), ai është ndarë nga xhemati, sepse ai e ka përshkruar Atë me një përshkrim të 'asgjësë'."

١٤ - وَقَالَ مُحَمَّد بن الْحسن فِي الْأَحَادِيث الَّتِي جَاءَت إِن الله يهْبط إِلَى السَّمَاء الدُّنْيَا وَنَحْو هَذَا من الْأَحَادِيث:

14 - Muhamed bin el-Hasani ka thënë rreth hadithëve që kanë ardhur se Allahu zbret në qiellin e dynjasë, dhe hadithëve të ngjashme me këtë:

إِن هَذِه الْأَحَادِيث قد روتها الثِّقَات فَنحْن نرويها ونؤمن بهَا وَلَا نفسرها

“Vërtet, këto hadithe i kanë transmetuar të besueshmit, andaj edhe ne i transmetojmë ato, besojmë në to dhe nuk i interpretojmë.”

١٥ - أخبرنَا الْمُبَارك بن عَليّ الصَّيْرَفِي إِذْنا أَنبأَنَا أَبُو الْحسن مُحَمَّد بن مَرْزُوق ابْن عبد الرازق الزَّعْفَرَانِي أَنبأَنَا الْحَافِظ أَبُو بكر أَحْمد بن عَليّ بن ثَابت الطّيب قَالَ:

15 - Na ka njoftuar el-Mubarek ibn Ali es-Sajrafi me leje; na njoftoi Ebu el-Hasen Muhammed ibn Merzuk ibn Abdurrezak ez-Za‘ferani; na njoftoi hafizi Ebu Bekr Ahmed ibn Ali ibn Thabit et-Tajjib, i cili tha:

أما الْكَلَام فِي الصِّفَات فَإِن مَا رُوِيَ مِنْهَا فِي السّنَن الصِّحَاح مَذْهَب السّلف رَضِي الله عَنْهُم إِثْبَاتهَا وإجراؤها على ظَاهرهَا وَنفي الْكَيْفِيَّة والتشبيه عَنْهَا.

Sa i përket të folurit për cilësitë (hyjnore), atëherë ajo që është transmetuar prej tyre në synetet e sakta, medhhebi i selefit (Allahu qoftë i kënaqur me ta) është pohimi i tyre dhe lënja e tyre ashtu siç janë në kuptimin e tyre të jashtëm dhe mohimi i (përcaktimit të) mënyrës (se si janë) dhe i përngjasimit (me krijesat).

وَالْأَصْل فِي هَذَا أَن الْكَلَام فِي الصِّفَات فرع على الْكَلَام فِي الذَّات ويُحتذى فِي ذَلِك حذوه ومثاله،

Parimi në këtë është se të folurit për cilësitë është degë e të folurit për Qenien (Dhatin), dhe ndiqet në këtë (çështje) e njëjta rrugë dhe shembull.

فَإِذا كَانَ مَعْلُوما أَن إِثْبَات رب الْعَالمين عز وَجل إِنَّمَا هُوَ إِثْبَات وجود لَا إِثْبَات تَحْدِيد وتكييف فَكَذَلِك إِثْبَات صِفَاته إِنَّمَا هُوَ إِثْبَات وجود لَا إِثْبَات تَحْدِيد وتكييف،

Pra, kur dihet se pohimi i Zotit të botëve, të Madhëruarit e të Lartësuar, është pohim i ekzistencës dhe jo pohim i kufizimit apo i mënyrës (si është), atëherë po kështu edhe pohimi i cilësive të Tij është vetëm pohim i ekzistencës, jo pohim i kufizimit apo i mënyrës.

فَإِذا قُلْنَا لله تَعَالَى يَد وَسمع وبصر فَإِنَّمَا هُوَ إِثْبَات صِفَات أثبتها الله تَعَالَى لنَفسِهِ

Kur themi se Allahu i Lartësuar ka dorë, dëgjim dhe shikim, kjo është vetëm pohim i cilësive që Allahu i ka pohuar për Veten e Tij.

وَلَا نقُول إِن معنى الْيَد الْقُدْرَة وَلَا أَن معنى السّمع وَالْبَصَر الْعلم وَلَا نقُول إِنَّهَا الْجَوَارِح

Nuk themi se kuptimi i dorës është fuqia, as se kuptimi i dëgjimit dhe shikimit është dija; dhe nuk themi se ato janë gjymtyrë.

وَلَا نشبهها بِالْأَيْدِي والأسماع والأبصار الَّتِي هِيَ جوارح وأدوات الْفِعْل

As nuk i përngjasojme me duart, me dëgjimet dhe me shikimet që janë gjymtyrë dhe mjete veprimi (te krijesat).

ونقول إِنَّمَا ورد إِثْبَاتهَا لِأَن التَّوْقِيف ورد بهَا وَوَجَب نفي التَّشْبِيه عَنْهَا لقَوْله تبَارك وَتَعَالَى:

Ne themi: këto janë pohuar sepse janë transmetuar në shpallje, dhe qe është detyrim të mohohet përngjasimi, bazuar në fjalën e të Bekuarit e të Lartësuarit:

{لَيْسَ كمثله شَيْء وَهُوَ السَّمِيع الْبَصِير}

“Asgjë nuk është si Ai, dhe Ai është Dëgjuesi, Shikuesi” (esh-Shura: 11)

{وَلم يكن لَهُ كفوا أحد}

Dhe ne fjalën e Tij: “Dhe askush nuk është i barabartë me Të” (el-Ihlas: 4).

١٦ - أخبرنَا مُحَمَّد بن حَمْزَة بن أبي الصَّقْر قَالَ أَنبأَنَا أَبُو الْحسن عَليّ بن أَحْمد ابْن مَنْصُور بن قبيس الغساني أَنبأَنَا أبي قَالَ قَالَ أَبُو عُثْمَان إِسْمَاعِيل بن عبد الرَّحْمَن الصَّابُونِي:

16 - Na ka njoftuar Muhammed ibn Hamze ibn Ebi es-Sakr; ai tha: na njoftoi Ebu el-Hasen Ali ibn Ahmed ibn Mensur ibn Kubeys el-Gassani; (ai tha) na njoftoi babai im; ai tha: ka thënë Ebu Uthman Ismail ibn Abdurrahman es-Sabuni:

إِن أصحاب الحَدِيث المتمسكين بِالْكتاب وَالسّنة يعْرفُونَ رَبهم تبَارك وَتَعَالَى بصفاته الَّتِي نطق بهَا كِتَابه وتنزيله وَشهد لَهُ بهَا رَسُوله على مَا وَردت بِهِ الْأَخْبَار الصِّحَاح وَنَقله الْعُدُول الثِّقَات،

Vërtet, pasuesit e hadithit (As'habul Hadith), të cilët kapen fort pas Librit dhe Synetit, e njohin Zotin e tyre, të Bekuar dhe të Lartësuar, përmes cilësive të Tij me të cilat ka folur Libri i Tij dhe shpallja e Tij, dhe për të cilat ka dëshmuar i Dërguari i Tij, sipas asaj që kanë ardhur në transmetimet e sakta dhe që i kanë përcjellë transmetuesit e drejtë dhe të besueshëm.

وَلَا يَعْتَقِدُونَ تَشْبِيها لصفاته بِصِفَات خلقه،

Ata nuk besojnë në përngjasimin e cilësive të Tij me cilësitë e krijesave

وَلَا يكيفونها تكييف المشبهة،

Dhe nuk i përshkruajnë ato sipas mënyrës së atyre që bëjnë përngjasim (Mushebihët).

وَلَا يحرفُونَ الْكَلم عَن موَاضعه تَحْرِيف الْمُعْتَزلَة والجهمية،

Dhe nuk i shtrembërojnë fjalët nga vendet e tyre, siç bëjnë Mu‘tezilitët dhe Xhehmitët. (Domethënë: nuk përpiqen t'i veshin tekstit atë që ai nuk e thotë. Nuk i shtrembërojnë ajetet.)

وَقد أعاذ الله أهل السّنة من التحريف والتكييف وَمنّ عَلَيْهِم بالتفهيم والتعريف،

Allahu i ka ruajtur ithtarët e Synetit nga shtrembërimi dhe nga përcaktimi i mënyrës, dhe i ka begatuar me kuptim dhe njohje.

حَتَّى سلكوا سَبِيل التَّوْحِيد والتنزيه وَتركُوا القَوْل بالتعطيل والتشبيه وَاتبعُوا قَوْله عز من قَائِل:

Kështu ata ndoqën rrugën e teuhidit dhe të tenzihut (besimi që Allahu është larg nga çdo mangësi), dhe lanë fjalët e mohimit (të cilësive) dhe të përngjasimit (teshbih). Ata ndoqën fjalën e Tij, të Lartësuarit:

{لَيْسَ كمثله شَيْء وَهُوَ السَّمِيع الْبَصِير}

“Asgjë nuk është si Ai, dhe Ai është Dëgjuesi, Shikuesi” (esh-Shura: 11).

١٧ - وَذكر الصَّابُونِي الْفُقَهَاء السَّبْعَة وَمن بعدهمْ من الْأَئِمَّة وسمى خلقا كثيرا من الْأَئِمَّة وَقَالَ:

17 - Dhe es-Sabuni përmendi shtatë fukahatë (juristët e njohur) dhe ata që erdhën pas tyre prej imamëve, dhe përmendi shumë prej imamëve. Ai tha:

كلهم متفقون لم يُخَالف بَعضهم بَعْضًا وَلم يثبت عَن وَاحِد مِنْهُم وَاحِد مِنْهُم مَا يضاد مَا ذَكرْنَاهُ.

Të gjithë ata janë në pajtim, nuk ka kundërshtuar njëri tjetrin, dhe nuk është vërtetuar nga asnjëri prej tyre asgjë që bie ndesh me atë që kemi përmendur.

١٨ - أخبرنَا الشريف أَبُو الْعَبَّاس مَسْعُود بن عبد الْوَاحِد بن مطر الْهَاشِمِي قَالَ أَنبأَنَا الْحَافِظ أَبُو الْعَلَاء صاعد بن سيار الْهَرَوِيّ أَنبأَنَا أَبُو الْحسن عَليّ ابْن مُحَمَّد الْجِرْجَانِيّ أَنبأَنَا أَبُو الْقَاسِم حَمْزَة بن يُوسُف السَّهْمِي أَنبأَنَا أَبُو بكر أَحْمد بن إِبْرَاهِيم الْإِسْمَاعِيلِيّ قَالَ:

18 - Na ka njoftuar esh-Sherif Ebu el-Abbas Mes'ud ibn Abdul-Vahid ibn Matar el-Hashimi; ai tha: na njoftoi hafizi Ebu el-Ala Sa'id ibn Sejjar el-Heravi; na njoftoi Ebu el-Hasen Ali ibn Muhammed el-Xhurdxhani; na njoftoi Ebu el-Kasim Hamza ibn Jusuf es-Sehmi; na njoftoi Ebu Bekr Ahmed ibn Ibrahim el-Ismaili, i cili tha:

اعْمَلُوا رحمنا الله وَإِيَّاكُم أَن مَذْهَب أهل الحَدِيث أهل السّنة وَالْجَمَاعَة الْإِقْرَار بِاللَّه وَمَلَائِكَته وَكتبه وَرُسُله

Dijeni – Allahu na mëshiroftë neve dhe juve – se medhhebi i pasuesve të hadithit, të Ehli Synetit dhe Xhematit, është pohimi i Allahut, i engjëjve të Tij, i librave të Tij dhe i të dërguarve të Tij.

وَقبُول مَا نطق بِهِ كتاب الله تَعَالَى وَصحت بِهِ الرِّوَايَة عَن رَسُول الله صلى الله عَلَيْهِ وَسلم

Dhe pranimi i asaj që ka thënë Libri i Allahut të Lartësuar dhe që është vërtetuar në transmetimet nga i Dërguari i Allahut ﷺ.

لَا معدل عَمَّا ورد بِهِ وَلَا سَبِيل إِلَى رده

Nuk ka shmangie nga ajo që është transmetuar dhe nuk ka rrugë për ta refuzuar atë.

إِذْ كَانُوا مأمورين بِاتِّبَاع الْكتاب وَالسّنة

Sepse ata janë urdhëruar të ndjekin Librin dhe Synetin.

مَضْمُونا لَهُم الْهدى فيهمَا مشهودا لَهُم بِأَن نَبِيّهم صلى الله عَلَيْهِ وَسلم يهدي إِلَى صِرَاط مُسْتَقِيم

Në të cilat u është garantuar udhëzimi dhe është dëshmuar për ta se Profeti i tyre ﷺ udhëzon në rrugë të drejtë.

محذرين فِي مُخَالفَته الْفِتْنَة وَالْعَذَاب الْأَلِيم

Ata paralajmëronin se në kundërshtimin e tij ka fitne (sprovë) dhe dënim të dhembshëm.

ويعتقدون أَن الله تَعَالَى مدعُو بأسمائه الْحسنى وموصوف بصفاته الَّتِي سمى وَوصف بهَا نَفسه وَوَصفه بهَا نبيه صلى الله عَلَيْهِ وَسلم

Ata besojnë se Allahut të Lartësuar i bëhet dua me emrat e Tij më të bukur (esmau'l-husna) dhe që Ai është i përshkruar me cilësitë me të cilat Ai e ka emëruar dhe përshkruar Veten dhe me të cilat e ka përshkruar Profeti i Tij ﷺ.

خلق آدم بِنَفسِهِ و {يَدَاهُ مبسوطتان ينْفق كَيفَ يَشَاء} بِلَا اعْتِقَاد كَيفَ

Dhe se ata besojnë se Ai e krijoi Ademin me Dorën e Tij dhe se "dy Duart e Tij janë të hapura, Ai shpenzon si të dojë" (el-Maide: 64), pa ditur "si"-në (mënyrën e këtyre atributeve).

وَأَنه عز وَجل {اسْتَوَى على الْعَرْش} وَلم يذكر كَيفَ كَانَ استواؤه

Dhe se Ai, i Lartësuari, "është ngritur mbi Arsh", pa përmendur se si është kjo ngritje.

١٩ - وَقَالَ يحيى بن عمار فِي رسَالَته نَحن وأئمتنا من أَصْحَاب الحَدِيث...

19 - Jahja bin Ammar ka thënë në letrën e tij:
"Ne dhe imamët tanë nga pasuesit e hadithit (As'habul Hadith)..."

وَذكر الْأَئِمَّة وعد مِنْهُم وَمن قبلهم من الصَّحَابَة وَمن بعدهمْ

Dhe ai përmendi imamët, duke numëruar prej tyre sahabët para tyre dhe ata pas tyre:

لَا يسْتَحل أحد منا مِمَّن تقدم أَو تَأَخّر أَن يتَكَلَّف أَو يقْصد إِلَى قَول من عِنْده فِي الصِّفَات أَو فِي تَفْسِير كتاب الله عز وَجل أَو مَعَاني حَدِيث رَسُول الله صلى الله عَلَيْهِ وَسلم أَو زِيَادَة على مَا فِي النَّص أَو نُقْصَان مِنْهُ

"Askush prej nesh, qoftë nga të parët apo të mëvonshmit, nuk e sheh të lejuar që të sforcoj veten apo të synojë të japë ndonjë mendim prej vetes së tij lidhur me Cilësitë (e Allahut), apo rreth tefsirit e Librit të Allahut të Madhëruar, apo rreth kuptimeve të hadithit të të Dërguarit të Allahut (paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të), ose të shtojë mbi atë që është në tekst apo të pakësojë prej tij.

وَلَا نغلو وَلَا نشبه وَلَا نزيد على مَا فِي الْكتاب وَالسّنة.

Ne as nuk e tejkalojmë kufirin, as nuk bëjmë përngjasim (teshbih) dhe as nuk shtojmë mbi atë që është në Libër dhe në Synet.

٢٠ - وَقَالَ الإِمَام مُحَمَّد بن إِسْحَاق بن خُزَيْمَة

20 - Imami Muhamed bin Is'hak bin Huzejme ka thënë:

إِن الْأَخْبَار فِي صِفَات الله مُوَافقَة لكتاب الله تَعَالَى

"Pa dyshim, hadithet mbi Cilësitë e Allahut janë në përputhje me Librin e Allahut të Lartësuar.

نقلهَا الْخلف عَن السّلف قرنا بعد قرن من لَدُن الصَّحَابَة وَالتَّابِعِينَ إِلَى عصرنا هَذَا على سَبِيل الصِّفَات لله تَعَالَى والمعرفة وَالْإِيمَان بِهِ وَالتَّسْلِيم لما أخبر الله تَعَالَى فِي تَنْزِيله وَنبيه الرَّسُول صلى الله عَلَيْهِ وَسلم عَن كِتَابه مَعَ اجْتِنَاب التَّأْوِيل والجحود وَترك التَّمْثِيل والتكييف

Ato i kanë përcjellë brezat e mëvonshëm (halefi) nga të parët (selefët), brez pas brezi, që nga koha e Sahabëve dhe Tabiinëve e deri në kohën tonë, si Cilësi të Allahut të Lartësuar, me njohje, besim në Të dhe nënshtrim ndaj asaj që Allahu ka njoftuar në Shpalljen e Tij dhe (asaj që) Profeti i Tij (paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të) ka njoftuar nga Libri i Tij, duke u larguar nga interpretimi (tevil), mohimi (xhuhd), dhe duke lënë përngjasimin (temthil) dhe dhënien e formës (tekjif).

٢١ - أخبرنَا أَبُو بكر عبد الله بن مُحَمَّد بن أَحْمد قَالَ أَنبأَنَا أَبُو بكر الطريثيثي إجَازَة أَنبأَنَا أَبُو الْقَاسِم هبة الله أَنبأَنَا مُحَمَّد بن أَحْمد بن عبيد أَنبأَنَا مُحَمَّد بن الْحسن أَنبأَنَا أَحْمد بن زُهَيْر حَدثنَا عبد الْوَهَّاب بن نجدة الحوطي حَدثنَا بَقِيَّة حَدثنَا الْأَوْزَاعِيّ قَالَ

21 - Na ka lajmëruar Ebu Bekr Abdullah bin Muhamed bin Ahmed, i cili ka thënë: Na ka njoftuar Ebu Bekr et-Tarithithi përmes ixhazes (lejes për transmetim), i cili ka thënë: Na ka njoftuar Ebu el-Kasim Hibetullah, i cili ka thënë: Na ka njoftuar Muhamed bin Ahmed bin Ubejd, i cili ka thënë: Na ka njoftuar Muhamed bin el-Hasen, i cili ka thënë: Na ka njoftuar Ahmed bin Zuhejr, i cili ka thënë: Na ka treguar Abdulvehab bin Nexhde el-Hûti, i cili ka thënë: Na ka treguar Bakijje, i cili ka thënë: Na ka treguar Euzaiu, i cili ka thënë: Zuhriu dhe Mekhuli thoshin:

كَانَ الزُّهْرِيّ وَمَكْحُول يَقُولَانِ أمروا هَذِه الْأَحَادِيث كَمَا جَاءَت

“Pranojeni këto hadithe ashtu siç kanë ardhur!”

٢٢ - قَالَ أَبُو الْقَاسِم حَدثنَا مُحَمَّد بن رزق الله حَدثنَا عُثْمَان بن أَحْمد حَدثنَا عِيسَى بن مُوسَى قَالَ سَمِعت أبي يَقُول:

22 - Ka thënë Ebu el-Kasim: Na ka treguar Muhamed bin Rizkullah, na ka treguar Uthman bin Ahmed, na ka

treguar Isa bin Musa, i cili ka thënë: Kam dëgjuar babanë tim të thotë:

سَمِعت سُفْيَان بن عُيَيْنَة يَقُول كل مَا وصف الله تَعَالَى بِهِ نَفسه فِي الْقُرْآن فقراءته تَفْسِيره وَلَا كَيفَ وَلَا مثل

Kam dëgjuar Sufjan bin Ujejneh të thotë:
"Çdo gjë me të cilën Allahu i Lartësuar ka përshkruar Veten e Tij në Kuran, atëherë leximi i saj është shpjegimi i saj; pa tekjif (dhënie forme) dhe pa shëmbëllim."

٢٣ - وَعَن أَحْمد بن نصر أَنه سَأَلَ سُفْيَان بن عُيَيْنَة فَقَالَ:

23 - Dhe nga Ahmed bin Nasri transmetohet se ai e pyeti Sufjan bin Ujejneh:

حَدِيث عبد الله أَن الله يَجْعَل السَّمَاء على اصبع

"Hadithi i Abdullahut se: 'Allahu do ta vendosë qiellin mbi një Gisht';

وَحَدِيث إِن قُلُوب الْعباد بَين اصبعين من أَصَابِع الرَّحْمَن

Dhe hadithi se: 'Zemrat e robërve janë mes dy Gishtave prej Gishtave të Mëshiruesit';

وَإِن الله يعجب أَو يضْحك مِمَّن يذكرهُ فِي الْأَسْوَاق

Dhe se: 'Allahu çuditet ose qesh me atë që e përmend Atë në tregje';

وَأَنه عز وَجل ينزل إِلَى السَّمَاء الدُّنْيَا كل لَيْلَة وَنَحْو هَذِه الْأَحَادِيث؟

Dhe se Ai, i Madhëruari dhe i Lartësuari, 'zebret në qiellin e kësaj bote çdo natë' – si dhe hadithet e ngjashme me këto?

فَقَالَ هَذِه الْأَحَادِيث نرويها و نُقِرّ بها كَمَا جَاءَت بِلَا كَيفَ

Sufjan bin Ujejneh u përgjigj kështu:
Këto hadithe ne i transmetojmë dhe i pranojmë ashtu siç kanë ardhur, pa "si" (bila kejf).

٢٤ - وَقَالَ أَبُو بكر الْخلال أَخْبرنِي أَحْمد بن مُحَمَّد بن وَاصل الْمُقْرِئ حَدثنَا الْهَيْثَم بن خَارِجَة حَدثنَا الْوَلِيد بن مُسلم قَالَ:

24 - Ka thënë Ebu Bekr el-Hal'lal: Më ka njoftuar Ahmed bin Muhamed bin Uasil el-Mukri, na ka treguar el-Hejthem bin Harixheh, na ka treguar el-Uelid bin Muslim, i cili ka thënë:

سَأَلت مَالك بن أنس وسُفْيَان الثَّوْرِيّ وَاللَّيْث بن سعد وَالْأَوْزَاعِيّ عَن الْأَخْبَار الَّتِي فِي الصِّفَات فَقَالُوا أمروها كَمَا جَاءَت

I pyeta Malik bin Enesin, Sufjan eth-Theuriun, Lejth bin Sa'din dhe Euzaiun rreth lajmeve (haditheve) që flasin për Cilësitë (e Allahut), dhe ata (të gjithë) thanë:
"Pranojeni ashtu siç kanë ardhur!"

٢٥ - قَالَ يحيى بن عمار وَهَؤُلَاء أَئِمَّة الْأَمْصَار فمالك إِمَام أهل الْحجاز وَالثَّوْري إِمَام أهل الْعرَاق وَالْأَوْزَاعِيّ إِمَام أهل الشَّام وَاللَّيْث إِمَام أهل مصر وَالْمغْرب

25 - Tha Jahja ibn Ammar:
"Këta janë imamët e krahinave:
Maliku është imami i banorëve të Hixhazit
(zona e Mekkës dhe e Medines),
Theuriu është imami i banorëve të Irakut,
Euzaiu është imami i banorëve të Shamit (zona e Sirisë, Jordanisë, etj.)
Lejthi është imami i banorëve të Egjiptit dhe të Magrebit (Afrikës Veriore)."

٢٦ - وَقَالَ أَبُو عبيد مَا أدركنا أحدا يُفَسر هَذِه الْأَحَادِيث وَنحن لَا نفسرها

26 - Ka thënë Ebu Ubejdi: "Ne nuk kemi arritur asnjë që i interpreton këto hadithe; andaj, edhe ne nuk i interpretojmë ato."

٢٧ - وَذكر عَبَّاس الدوري قَالَ سَمِعت يحيى بن مَعِين يَقُول شهِدت زَكَرِيَّا ابْن عدي سَأَلَ وَكِيع بن الْجراح فَقَالَ:

27 - Dhe ka përmendur Abbas ed-Duri, i cili ka thënë: Kam dëgjuar Jahja bin Meinin të thotë: Isha dëshmitar kur Zekerija bin Adi e pyeti Ueki bin el-Xherrahun:

يَا أَبَا سُفْيَان هَذِه الْأَحَادِيث يَعْنِي مثل الْكُرْسِيّ مَوضِع الْقَدَمَيْنِ فَقَالَ:

"O Ebu Sufjan! Po këto hadithe (çfarë thoni për to)? – duke pasur për qëllim hadithet si ai i Kursisë që është vendi i dy Këmbëve." Ueki bin el-Xherrahu u përgjigj:

أدركنا إِسْمَاعِيل بن أبي خَالِد وسُفْيَان ومسعرا يحدثُونَ بِهَذِهِ الْأَحَادِيث وَلَا يفسرون شَيْئا

"Ne i kemi arritur Ismail bin Ebi Halidin, Sufjanin dhe Mis'arin. Ata i thoshin (transmetonin) këto hadithe dhe nuk interpretonin asgjë prej tyre."

٢٨ - قَالَ أَبُو عمر بن عبد الْبر

28 - Ka thënë Ebu Omer bin Abdil-Berri:

روينَا عَن مَالك بن أنس وسُفْيَان الثَّوْريّ وسُفْيَان ابْن عُيَيْنَة وَالْأَوْزَاعِيّ وَمعمر بن رَاشد فِي حَدِيث الصِّفَات أَنهم كلهم قَالُوا أمروها كَمَا جَاءَت

Kemi transmetuar nga Malik bin Enesi, Sufjan eth-Theuriu, Sufjan bin Ujejne, Euzaiu dhe Ma'mer bin Rashidi, se në lidhje me hadithet e Cilësive (të Allahut), të gjithë ata kanë thënë:

“Pranojeni ato ashtu siç kanë ardhur.”

٢٩ - قَالَ رجل من فُقَهَاء الْمَدِينَة:

29 - Ka thënë një burrë nga juristët e Medines:

إِن الله تبَارك وَتَعَالَى عَلِمَ عِلما علَّمه الْعباد وَعلم علما لم يُعلمهُ الْعباد،

Në të vërtetë, Allahu i Bekuari dhe i Lartësuari ka dituri që ua ka mësuar robërve dhe dituri që nuk ua ka mësuar robërve.

فَمن يطْلب الْعلم الَّذِي لم يُعلمهُ الْعباد لم يَزْدَدْ مِنْهُ إِلَّا بعدا وَالْقدر مِنْهُ

Kushdo që kërkon diturinë që nuk ua ka mësuar robërve, nuk do të shtojë asgjë tjetër veçse largim (nga e vërteta); dhe kaderi (Caktimi i Allahut) është pjesë e kësaj (dije).

٣٠ - وَقَالَ سعيد بن جُبَير مَا لم يعرفهُ البدريون فَلَيْسَ من الدّين

30 - Dhe ka thënë Said bin Xhubejr:
“Çfarëdo që nuk e kanë njohur pjesëmarrësit e Bedrit, ajo nuk është pjesë e fesë.”

٣١ - قَالَ أَبُو عمر مَا جَاءَ عَن النَّبِي صلى الله عَلَيْهِ وَسلم من نقل الثِّقَات أَو جَاءَ عَن الصَّحَابَة رَضِي الله عَنْهُم فَهُوَ علم يدان بِهِ

31 - Ka thënë Ebu Omer (Ibn Abdil-Berr):

“Ajo që është transmetuar nga Profeti (paqja dhe lavdërimi i Allahut qofshin mbi të) përmes transmetuesve të besueshëm, ose që është transmetuar nga Sahabët (Allahu qoftë i kënaqur me ta), është dituri që pranohet.

وَمَا أحدث بعدهمْ وَلم يكن لَهُ أصل فِيمَا جَاءَ عَنْهُم فبدعة وضلالة

Ndërsa çfarëdo që është shpikur pas tyre dhe nuk ka bazë në atë që është transmetuar prej tyre, është risi (bidat) dhe humbje e rrugës së drejtë (dalalet).

وَمَا جَاءَ فِي أَسمَاء الله وَصِفَاته عَنْهُم سلم لَهُ وَلم يُناظر فِيهِ كَمَا لم يُناظروا فِيهِ

Dhe ajo që është transmetuar prej tyre rreth Emrave të Allahut dhe Cilësive të Tij, pranohet me dorëzim (teslim) dhe nuk bëhen debate rreth tyre, ashtu siç edhe ata (Sahabët) nuk debatonin për to.”

٣٢ - وَقَالَ أَبُو بكر الْخلال أخبرنَا الْمَرْوذِيّ قَالَ سَأَلت أَبَا عبد الله عَن أَخْبَار الصِّفَات فَقَالَ:

32 - Ka thënë Ebu Bekr el-Halal: Na ka treguar El-Merudhi, i cili ka thënë: E pyeta Ebu Abdullahun (Imam Ahmedin) rreth transmetimeve që flasin për Cilësitë (e Allahut), dhe ai tha:

نمرها كَمَا جَاءَت.

“I pranojmë ato ashtu siç kanë ardhur.”

٣٣ - قَالَ وَأَخْبرنِي عَليّ بن عِيسَى أَن حَنبلا حَدّثهمْ قَالَ:

33 - Ka thënë (Ebu Bekr el-Halal): Më ka treguar Ali bin Isai se Hanbeli u ka treguar atyre duke thënë:

سَأَلت أَبَا عبد الله عَن الْأَحَادِيث الَّتِي تُروى:

E pyeta Ebu Abdullahun (Imam Ahmedin) rreth haditheve që transmetohen:

إِن الله تبَارك وَتَعَالَى ينزل كل لَيْلَة إِلَى السمآء الدُّنْيَا

Se Allahu i Bekuari dhe i Lartësuari 'pa dyshim zbret çdo natë në qiellin e dynjasë',

وَأَن الله يرى

Se 'pa dyshim Allahu do të shihet',

وَإِن الله يضع قدمه وَمَا أشبهه؟

Se 'pa dyshim Allahu vendos këmbën e Tij' dhe të ngjashme me këto.

فَقَالَ أَبُو عبد الله نؤمن بهَا ونصدق بهَا وَلَا كَيفَ وَلَا معنى وَلَا نرد مِنْهَا شَيْئا

Ebu Abdullahu tha: 'Besojmë në to dhe i vërtetojmë ato; pa (i dhënë) formë, pa (i dhënë tjetër) kuptim dhe pa refuzuar asgjë prej tyre.

ونعلم أَن مَا جَاءَ بِهِ الرَّسُول حق إِذا كَانَت بأسانيد صِحَاح

Ne e dimë se ajo që ka sjellë i Dërguari është hak (e vërteta), nëse transmetohet me zinxhirë (isnad) të saktë.

وَلَا نرد على رَسُول الله صلى الله عَلَيْهِ وَسلم قَوْله

Nuk ia kthejmë mbrapsht të Dërguarit të Allahut (paqja dhe lavdërimi i Allahut qofshin mbi të) thënien e tij.

وَلَا يُوصف الله تَعَالَى بِأَكْثَرَ مِمَّا وصف بِهِ نَفسه أَو وَصفه بِهِ رَسُوله بِلَا حد وَلَا غَايَة

Allahu i Lartësuar nuk përshkruhet me më shumë sesa ka përshkruar Ai Veten e Tij apo sesa e ka përshkruar i Dërguari i Tij, pa kufi dhe pa fund:

{لَيْسَ كمثله شَيْء وَهُوَ السَّمِيع الْبَصِير}

“Asgjë nuk i shëmbëllen Atij dhe Ai është Dëgjuesi, Shikuesi” (Esh-Shura: 11).

وَلَا يبلغ الواصفون صفته وَصِفَاته مِنْهُ

Përshkruesit nuk mund ta arrijnë dot përshkrimin e Tij; Atributet e Tij vijnë prej Tij.

وَلَا نتعدى الْقُرْآن والْحَدِيث فَنَقُول كَمَا قَالَ وَنصفه كَمَا وصف نَفسه وَلَا نتعدى ذَلِك

Ne nuk e kalojmë Kuranin dhe Hadithin; themi ashtu siç ka thënë Ai dhe e përshkruajmë ashtu siç ka përshkruar Ai Veten e Tij, pa e tejkaluar këtë.

نؤمن بِالْقُرْآنِ كُله محكمه ومتشابهه

Besojmë në të gjithë Kuranin, në ajetet e qarta të tij, (muhkem) dhe në të paqartat (muteshabih).

وَلَا نزيل عَنهُ صفة من صِفَاته لشناعة شنعت.

Dhe nuk ia mohojmë Atij asnjë nga Cilësitë e Tij për shkak të ndonjë shëmtie (të keqeje) që duket e tillë (në mendjen e disave).

٣٤ - وَذكر شيخ الْإِسْلَام أَبُو الْحسن عَليّ بن أَحْمد بن يُوسُف الْقرشِي الهكاري قَالَ أَنبأَنَا أَبُو الْقَاسِم عبد الله بن الْحسن بن مُحَمَّد بن الْخلال حَدثنَا مُحَمَّد بن الْعَبَّاس المخلص أَنبأَنَا أَبُو بكر بن أبي دَاوُد حَدثنَا الرّبيع بن سُلَيْمَان قَالَ:

34 - Shejhul-Islam Ebu'l-Hasan Ali bin Ahmed bin Jusuf el-Kurrashi el-Hëkkarri ka thënë: Na ka njoftuar Ebu'l-Kasim Abdullah bin el-Hasan bin Muhamed bin el-Halal, (i cili tha): Na ka treguar Muhamed bin el-Abas el-Muhlis, (i cili tha): Na ka njoftuar Ebu Bekr bin Ebi Davud, (i cili tha): Na ka treguar Er-Rebi' bin Sulejman, i cili ka thënë:

سَأَلت الشَّافِعِي رَضِي الله عَنهُ عَن صِفَات من صِفَات الله تَعَالَى فَقَالَ حرَام على الْعُقُول أَن تمثل الله تَعَالَى وعَلى الأوهام أَن تحده وعَلى الظنون أَن تقطع وعَلى النُّفُوس أَن تفكر وعَلى الضمائر أَن تعمق وعَلى الخواطر أَن تحيط وعَلى الْعُقُول أَن تعقل

E pyeta Shafiun (Allahu qoftë i kënaqur me të) rreth disa cilësive të Allahut të Madhëruar, e ai tha:
"Është e ndaluar (harram) për mendjet që ta shëmbullojnë Allahun e Madhëruar (me krijesat), për imagjinatën që ta kufizojë Atë, për hamendësimet që të japin gjykime të prera, për shpirtrat që të mendojnë (për esencën e Tij), për ndërgjegjet që të thellohen (në këtë çështje), për mendimet që ta përfshijnë Atë dhe për intelektin që ta konceptojë Atë (në esencë).

إِلَّا مَا وصف بِهِ نَفسه فِي كِتَابه أَو على لِسَان نبيه صلى الله عَلَيْهِ وَسلم

Përveç asaj me të cilën Ai e ka përshkruar Veten e Tij në Librin e Tij apo përmes gjuhës së Profetit të Tij (paqja dhe lavdërimi i Allahut qofshin mbi të).”

٣٥ - وَقَالَ يُونُس بن عبد الْأَعْلَى سَمِعت أَبَا عبد الله مُحَمَّد بن إِدْرِيس الشَّافِعِي يَقُول وَقد سُئِلَ عَن صِفَات الله تَعَالَى وَمَا يُؤمن بِهِ فَقَالَ:

35 - Junus bin Abdil-A’la ka thënë: E kam dëgjuar Ebu Abdullah Muhamed bin Idris esh-Shafiun (Imam Shafiun), kur u pyet rreth cilësive të Allahut të Madhëruar dhe asaj që duhet besuar, të thotë:

لله تَعَالَى أَسمَاء وصفات جَاءَ بهَا كِتَابه وَأخْبر بهَا نبيه صلى الله عَلَيْهِ وَسلم

“Allahut të Madhëruar i takojnë Emra dhe Cilësi të cilat i ka sjellë Libri i Tij (Kurani) dhe për të cilat ka njoftuar Profeti i Tij (paqja qoftë mbi të).

لَا يسع أحدا من خلق الله تَعَالَى قَامَت عَلَيْهِ الْحجَّة ردهَا

Nuk i lejohet askujt prej krijesave të Allahut, të cilit i ka arritur argumenti, që ta refuzojë atë.

لِأَن الْقُرْآن نزل بهَا وَصَحَّ عَن رَسُول الله صلى الله عَلَيْهِ وَسلم القَوْل بهَا

Sepse Kurani ka zbritur me to dhe është vërtetuar saktësisht (sahih) nga i Dërguari i Allahut (paqja qoftë mbi të) thënia e tyre.

فَإِن خَالف ذَلِك بعد ثُبُوت الْحجَّة عَلَيْهِ فَهُوَ كَافِر بِاللَّه تَعَالَى

Nëse dikush bie ndesh me këtë (i refuzon) pasi t'i jetë vërtetuar argumenti, ai është mohues (qafir) i Allahut të Madhëruar.

فَأَما قبل ثُبُوت الْحجَّة عَلَيْهِ من جِهَة الْخَبَر فمعذور بِالْجَهْلِ لِأَن علم ذَلِك لَا يدْرك بِالْعقلِ وَلَا بِالرُّؤْيَةِ وَلَا بالفكر.

Ndërsa, para se t'i vërtetohet argumenti përmes shpalljes, ai është i arsyetuar me padije (xhehl), sepse dija për këto gjëra nuk mund të arrihet as përmes mendjes (intelektit), as përmes shikimit dhe as përmes mendimit.

٣٦ - وَقَالَ ابْن وضاح:

36 - Dhe Ibn Uaddah ka thënë:

كل من لقِيت من أهل السّنة يصدق بهَا لحَدِيث التنزل. وَقَالَ ابْن معِين: صدق بِهِ وَلَا تصفه. وَقَالَ:

"Të gjithë që kam takuar prej Ehli Synet-it e beson hadithin e zbritjes (nuzul)." Dhe Ibn Ma'in ka thënë: "Besoje atë dhe mos e përshkruaj." Dhe ka thënë:

أَقروهُ وَلَا تحدوه.

“Pranojeni atë dhe mos e kufizoni.”

٣٧ - وَرُوِيَ عَن الْحسن الْبَصْرِيّ أَنه قَالَ:

37 - Transmetohet nga Hasan el-Basriu se ai ka thënë:

لقد تكلم مطرف على هَذِه الأعواد بِكَلَام مَا قيل قبله وَلَا يُقَال بعده

“Mutarrifi foli mbi këto degë (shkallët e minberit) me një fjalë që nuk është thënë kurrë para tij dhe nuk do të thuhet pas tij.”

قَالُوا: وَمَا هُوَ يَا أَبَا سعيد؟!! قَالَ:

(Të pranishmit) e pyetën: “E cila është ajo, o Ebu Said?”

قَالَ: الْحَمد لله الَّذِي من الْإِيمَان بِهِ الْجَهْل بِغَيْر مَا وصف بِهِ نَفسه.

Ai u përgjigj: Ai (Mutarrifi) tha: “Falënderimi i takon Allahut, prej besimit (imanit) ndaj të Cilit është edhe padija ndaj çdo gjëje tjetër që Ai nuk e ka përshkruar Veten e Tij me të.”

٣٨ - وَقَالَ سَحْنُون: من الْعلم بِاللَّه السُّكُوت عَن غير مَا وصف بِهِ نَفسه.

38 - Sehnuni ka thënë: "Heshtja për ato gjëra me të cilat Ai (Allahu) nuk e ka përshkruar Veten e Tij, është pjesë e njohjes së Allahut.”

٣٩ - أخبرنَا أَبُو الْحسن سعد الله بن نصر بن الدجاجي الْفَقِيه قَالَ أَنبأَنَا الإِمَام الزَّاهِد أَبُو مَنْصُور مُحَمَّد بن أَحْمد الْخياط أَنبأَنَا أَبُو طَاهِر عبد الْغفار بن مُحَمَّد بن جَعْفَر أَنبأَنَا أَبُو عَليّ بن الصَّواف أَنبأَنَا بشر بن مُوسَى أَنبأَنَا أَبُو بكر عبد الله بن الزبير الْحميدِي قَالَ:

39 - Na ka njoftuar Ebu'l-Hasan Sadullah bin Nasr bin ed-Dexhaxhi el-Fakih, (i cili tha): Na ka njoftuar Imam Zahidi Ebu Mensur Muhamed bin Ahmed el-Hajjat, (i cili tha): Na ka njoftuar Ebu Tahir Abdul-Gaffar bin Muhammed bin Xhafer, (i cili tha): Na ka njoftuar Ebu Ali bin es-Sau'uaf, (i cili tha): Na ka njoftuar Bishr bin Musa, (i cili tha): Na ka njoftuar Ebu Bekr Abdullah bin ez-Zubejr el-Humejdi, i cili ka thënë:

أصُول السّنة... فَذكر أَشْيَاء ثمَّ قَالَ: وَمَا نطق بِهِ الْقُرْآن والْحَدِيث

"Bazat e Synetit janë... (përmendi disa gjëra e pastaj tha): Dhe ato që ka përmëndur Kurani dhe Hadithi.

مثل {وَقَالَت الْيَهُود يَد الله مغلولة غلت أَيْديهم}

Si për shëmbull: "Hebrenjtë thonë: "Dora e Allahut është e shtrënguar!" U shtrëngofshin duart e tyre…" (el-Maide, 64),

وَمثل {وَالسَّمَاوَات مَطْوِيَّات بِيَمِينِهِ}

Dhe si për shëmbull: "...Dhe qiejt do të jenë të mbështjellë në të djathtën e Tij…" (ez-Zumer, 67),

وَمَا أشبه هَذَا من الْقُرْآن والْحَدِيث لَا نزيد فِيهِ وَلَا نفسره

Si dhe gjithçka tjetër që i ngjan kësaj prej Kuranit dhe Hadithit. Ne nuk shtojmë asgjë në të dhe nuk e interpretojmë.

ونقف على مَا وقف عَلَيْهِ الْقُرْآن وَالسّنة

Ne ndalemi aty ku ka ndaluar Kurani dhe Syneti.

ونقول {الرَّحْمَن على الْعَرْش اسْتَوَى}

Dhe themi: "I Gjithëmëshirshmi mbi Arsh u lartësua (isteua)." (Surja Ta'ha, 5)

وَمن زعم غير هَذَا فَهُوَ معطل جهمي

Kush pretendon diçka tjetër përveç kësaj, ai është muattil (mohues i cilësive) dhe xhehmi (pasues i sektit Xhehmije)."

٤٠ - أخبرنَا يحيى بن مَحْمُود إجَازَة قَالَ أَنبأَنَا جدي الْحَافِظ أَبُو الْقَاسِم قَالَ:

40 - Na ka njoftuar Jahja bin Mahmud me leje (ixhazet), (i cili tha): Na ka njoftuar gjyshi im, Hafidhi Ebu'l-Kasim, i cili ka thënë:

مَا جَاءَ فِي الصِّفَات فِي كتاب الله تَعَالَى أَو رُوِيَ بالأسانيد الصَّحِيحَة فمذهب السّلف رَحْمَة الله عَلَيْهِم إِثْبَاتهَا وإجراؤها على ظَاهرهَا وَنفي الْكَيْفِيَّة عَنْهَا

"Gjithçka që ka ardhur rreth Cilësive në Librin e Allahut të Madhëruar, apo është transmetuar përmes zinxhirëve të saktë, medhhebi i Selefit — Allahu i mëshiroftë — është pohimi i tyre, lënia e tyre në kuptimin e tyre të jashtëm (dhahir) dhe mohimi i formës / mënyrës (kejfijet) se si janë ato.

لِأَن الْكَلَام فِي الصِّفَات فرع على الْكَلَام فِي الذَّات وَإِثْبَات الذَّات إِثْبَات وجود لَا إِثْبَات كَيْفِيَّة

Sepse të folurit për Cilësitë është degëzim i të folurit për Esencën. Dhe pohimi i Esencës (të Allahut) është pohim i ekzistencës dhe jo pohim i formës/mënyrës;

فَكَذَلِك إِثْبَات الصِّفَات وعَلى هَذَا مضى السّلف كلهم

Po kështu është edhe pohimi i Cilësive. Mbi këtë (parim) kanë ecur të gjithë Selefët.

وَقد سبق ذكرنَا لقَوْل مَالك حِين سُئِلَ عَن كَيْفِيَّة الاسْتوَاء

Dhe ne e kemi përmendur më parë thënien e Malikut kur u pyet për mënyrën e lartësimit (të Allahut).”

٤١ - وروى قُرَّة بن خَالِد عَن الْحسن عَن أمه عَن أم سَلمَة أَنَّهَا قَالَت فِي قَول الله تَعَالَى {الرَّحْمَن على الْعَرْش اسْتَوَى}

41 - Transmeton Kurra bin Halid nga Hasani, nga nëna e tij, nga Ummu Seleme (Allahu qoftë i kënaqur me të), se ajo ka thënë lidhur me fjalën e Allahut të Madhëruar: “I Gjithëmëshirshmi mbi Arsh u lartësua (isteua)”:

الاسْتوَاء غير مَجْهُول والكيف غير مَعْقُول وَالْإِقْرَار بِهِ إِيمَان والجحود لَهُ كفر

“Lartësimi (istivaja) nuk është i panjohur, mënyra është e pakonceptueshme (për mendjen), pohimi i tij është besim (iman) dhe mohimi i tij është mosbesim (kufër).”

٤٢ - وَقَالَ ربيعَة بن أبي عبد الرَّحْمَن:

42 - Rabia bin Ebi Abdurrahman ka thënë:

الاسْتوَاء غير مَجْهُول والكيف غير مَعْقُول وَمن الله الرسَالَة وَمن الرَّسُول الْبَلَاغ وعلينا التَّصْدِيق

“Lartësimi (istivaja) nuk është i panjohur, mënyra është e pakonceptueshme (për mendjen). Shpallja është prej

Allahut dhe kumtimi është prej të Dërguarit. Dhe për ne është detyrë besimi (i saj).”

٤٣ ـ وَهَذِه الْأَقْوَال الثَّلَاثَة مُتَقَارِبَة الْمَعْنى وَاللَّفْظ،

43 - Dhe këto tri thënie janë të afërta në kuptim dhe në fjalë.

فَمن الْمُحْتَمل أَن يكون ربيعَة وَمَالك بلغهما قَول أم سَلمَة فاقتديا بهَا وَقَالا مثل قَوْلهَا لصِحَّته وَحسنه وَكَونه قَول إِحْدَى أَزوَاج النَّبِي صلى الله عَلَيْهِ وَسلم،

Është e mundshme që Rabias dhe Malikut t'u ketë arritur thënia e Ummu Selemes, dhe ata e pasuan dhe thanë të njëjtën gjë si ajo, për shkak të saktësisë dhe bukurisë së saj, si dhe (për faktin) se ishte thënia e një prej bashkëshorteve të Profetit (paqja dhe lavdërimi i Allahut qofshin mbi të).

وَمن الْمُحْتَمل أَن يكون الله تَعَالَى وفقهما للصَّوَاب وألهمهما من القَوْل السديد مثل مَا ألهمهما.

Po ashtu, është e mundshme që Allahu i Madhëruar t'i ketë udhëzuar ata të dy drejt së vërtetës dhe t'u ketë frymëzuar fjalën e drejtë, ashtu siç i ka frymëzuar ata.

٤٤ ـ وَقَوْلهمْ الاسْتوَاء غير مَجْهُول أَي غير مَجْهُول الْوُجُود،

44 - Dhe thënia e tyre: "Istivaja (lartësimi) nuk është e panjohur", do të thotë (që): qënia e istivasë nuk është e paditur (dmth. dihet që lartësimi ka ndodhur).

لِأَن الله تَعَالَى أخبر بِهِ وَخَبره صدق يَقِيناً لَا يجوز الشَّك فِيهِ وَلَا الإرتياب فِيهِ

Sepse Allahu i Madhëruar ka njoftuar për të, dhe njoftimi i Tij është i saktë pa asnjë dyshim. Në të nuk lejohet dyshimi e as mëdyshja.

فَكَانَ غير مَجْهُول لحُصُول الْعلم بِهِ وَقد رُوِيَ فِي بعض الْأَلْفَاظ الاسْتوَاء مَعْلُوم.

Pra, ajo (istivaja) nuk është e panjohur për shkak të arritjes së dijes rreth saj. Gjithashtu, është transmetuar në disa llafe (si): "Istivaja është e njohur".

٤٥ - وَقَوْلهمْ الكيف غير مَعْقُول لِأَنَّهُ لم يرد بِهِ تَوْقِيف وَلَا سَبِيل إِلَى مَعْرفَته بِغَيْر تَوْقِيف.

45 - Dhe thënia e tyre: "Mënyra (e saj) është e pakonceptueshme (nga mendja)", (do të thotë) sepse për këtë (çështje) nuk ka ardhur ndonjë tekst (argument fetar). Dhe nuk ka asnjë rrugë tjetër për ta njohur atë pa pasur një tekst (prej Allahut ose Profetit).

٤٦ - والجحود بِهِ كفر لِأَنَّهُ رد لخَبر الله وَكفر بِكَلَام الله

46 - Dhe mohimi i saj është kufër (dalje prej fesë), sepse ai është kundërshtim i lajmit të Allahut dhe kufër ndaj fjalës së Allahut.

وَمن كفر بِحرف مُتَّفق عَلَيْهِ فَهُوَ كَافِر

Kushdo që mohon qoftë edhe një shkronjë (të Kuranit) për të cilën ka pajtueshmëri, ai është qafir (jobesimtar).

فَكيف بِمن كفر بِسبع آيَات وردّ خبر الله تَعَالَى فِي سَبْعَة مَوَاضِع من كِتَابه، وَالْإِيمَان بِهِ وَاجِب لذَلِك

E si mund të jetë puna e atij që mohon shtatë ajete dhe refuzon lajmin e Allahut të Madhëruar në shtatë vende të Librit të Tij?! Prandaj, besimi në të (istivanë) është obligim (vaxhib).

٤٧ - وَالسُّؤَال عَنهُ بِدعَة لِأَنَّهُ سُؤال عَمَّا لَا سَبِيل إِلَى علمه

47 - Dhe pyetja rreth saj (mënyrës së Istivasë) është bidat (risi), sepse kjo është pyetje për diçka rreth së cilës nuk ka rrugë për ta njohur.

وَلَا يجوز الْكَلَام فِيهِ وَلم يسْبق فِي ذَلِك فِي زمن رَسُول الله صلى الله عَلَيْهِ وَسلم وَلَا من بعده من أَصْحَابه

Dhe për këtë nuk lejohet të flitet (rreth menyrës të saj), pasi kjo gjë nuk ka ndodhur më parë as në kohën e të Dërguarit të Allahut ﷺ dhe as pas tij, nga shokët e tij (Sahabët).

٤٨ - فقد ثَبت مَا ادعيناه من مَذْهَب السّلف رَحْمَة الله عَلَيْهِم بِمَا نَقَلْنَاهُ عَنْهُم جملَة وتفصيلا،

48 - Pra, u vërtetua ajo që pretenduam lidhur me medhhebin (rrugën) e Selefëve – mëshira e Allahut qoftë mbi ta – përmes asaj që transmetuam prej tyre në mënyrë të përmbledhur dhe të detajuar.

واعتراف الْعلمَاء من أهل النَّقْل كلهم بذلك وَلم أعلم عَن أحد مِنْهُم خلافًا فِي هَذِه الْمَسْأَلَة،

Si dhe përmes pranimit të të gjithë dijetarëve të transmetimit për këtë. Nuk di të ketë pasur ndonjë kundërshtim nga asnjëri prej tyre në këtë çështje.

بل قد بَلغنِي عَمَّن يذهب إِلَى التَّأْوِيل لهَذِهِ الْأَخْبَار والآيات الِاعْتِرَاف بِأَن مَذْهَب السّلف فِيمَا قُلْنَاهُ

Madje, më ka arritur edhe nga ata që ndjekin rrugën e interpretimit (tevilit) për këto tekste dhe ajete, pranimi i faktit se medhhebi i Selefëve është ky që thamë.

وَرَأَيْت لبَعض شيوخهم فِي كِتَابه قَالَ:

Kam parë te libri i një prej dijetarëve të tyre ku thoshte:

اخْتلف أَصْحَابنَا فِي أَخْبَار الصِّفَات فَمنهمْ من أمرهَا كَمَا جَاءَت من غير تَفْسِير وَلَا تَأْوِيل مَعَ نفي التَّشْبِيه عَنْهَا

“Shokët tanë janë ndarë (në mendime) rreth teksteve të Cilësive (të Allahut); disa prej tyre i kalojnë (i pranojnë) ato ashtu siç kanë ardhur, pa shpjegim (tefsir) dhe pa interpretim (tevil), duke mohuar ngjashmërinë (teshbihun) e tyre (me krijesat).”

وَهُوَ مَذْهَب السّلف فَحصل الْإِجْمَاع على صِحَة مَا ذَكرْنَاهُ وَالْحَمْد لله.

Dhe ky është medhhebi i Selefit. Pra, u arrit konsensusi (ixhmaja) mbi saktësinë e asaj që përmendëm. Falënderimi i takon Allahut.

[Kapitulli i dytë]

بَيَان وجوب اتباعهم والحث على لُزُوم مَذْهَبهم وسلوك سبيلهم وَبَيَان ذَلِك من الْكتاب وَالسّنة وأقوال الْأَئِمَّة

Sqarimi i obligimit për t'i ndjekur ata, nxitja për t'iu përmbajtur medhhebit të tyre dhe ndjekja e rrugës së tyre; si dhe sqarimi (argumentimi) i kësaj nga Libri (Kur'ani), Syneti dhe thëniet e imamëve.

٤٩ ـ وَأما الْكتاب فَقَوْل الله تَعَالَى:

49 - Sa i përket Librit (argumentet nga Kur'ani), thotë Allahu i Madhëruar:

{وَمن يُشَاقق الرَّسُول من بعد مَا تبين لَهُ الْهدى وَيتبع غير سَبِيل الْمُؤمنِينَ نوله مَا تولى ونصله جَهَنَّم وَسَاءَتْ مصيرا}

"Dhe kush i kundërvihet të Dërguarit pasi i është sqaruar udhëzimi dhe ndjek rrugë tjetër nga ajo e besimtarëve, Ne e lëmë në atë që ka zgjedhur dhe do ta fusim në Xhehenem; sa vend i keq është ai!" (En-Nisa: 115).

فتوعد على اتِّبَاع غير سبيلهم بِعَذَاب جَهَنَّم ووعد متبعهم بالرضوان وَالْجنَّة فَقَالَ تَعَالَى:

Allahu ka kërcënuar me dënimin e Xhehenemit atë që ndjek rrugë tjetër nga rruga e tyre (besimtarëve të parë).

Dhe premtoi atij që i ndjek ata, me kënaqësinë (e Allahut) dhe me Xhenet, ku Allahu i Madhëruar thotë:

{وَالسَّابِقُونَ الْأَولونَ من الْمُهَاجِرين وَالْأَنْصَار وَالَّذين اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَان رَضِي الله عَنْهُم وَرَضوا عَنهُ}

"Të parët e hershëm prej Muhaxhirëve dhe Ensarëve, si dhe ata që i pasuan ata me mirësi, Allahu është i kënaqur me ta dhe ata janë të kënaqur me Atë..." (Et-Teube: 100).

فوعد المتبعين لَهُم بِإِحْسَان بِمَا وعدهم بِهِ من رضوانه وجنته والفوز الْعَظِيم

Pra, Ai i ka premtuar pasuesve të tyre me mirësi të njëjtën gjë që u ka premtuar atyre: kënaqësinë e Tij, Xhenetin dhe fitoren e madhe.

٥٠ - وَمن السّنة قَول النَّبِي صلى الله عَلَيْهِ وَسلم:

50 - Ndërsa prej (argumenteve të) Synetit, është thënia e Pejgamberit ﷺ:

عَلَيْكُم بِسنتي وَسنة الْخُلَفَاء الرَّاشِدين المهديين من بعدِي عضوا عَلَيْهَا بالنواجذ

"Kapuni fort pas Synetit tim dhe traditës (synetit) të kalifëve të drejtë e të përudhur pas meje; shtrëngojeni me dhëmballë!

وَإِيَّاكُم ومحدثات الْأُمُور فَإِن كل محدثة بِدعَة وكل بِدعَة ضَلَالَة.

Dhe ruajuni nga gjërat e shpikura (në fe), sepse çdo shpikje është bidat (risi) dhe çdo bidat është lajthitje.”

٥١ ـ فَأمر بالتمسك بِسنة خلفائه كَمَا أَمر بالتمسك بسنته

51 - Pra, ai (Profeti) urdhëroi për kapjen pas synetit të kalifëve të tij, ashtu siç urdhëroi për kapjen pas synetit të tij.

وَأخْبر أَن المحدثات بدع وضلالة

Gjithashtu, ai njoftoi se gjërat e shpikura (në fe) janë bidate dhe lajthitje.

وَهُوَ مَا لم يُتَّبَعْ فِيهِ سنةُ رَسُول الله صلى الله عَلَيْهِ وَسلم وَلَا سنة أَصْحَابه.

E ato janë çdo gjë në të cilën nuk është ndjekur syneti i të Dërguarit të Allahut (paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të) dhe as syneti i shokëve të tij.

٥٢ ـ وَعَن عبد الله بن عَمْرو رَضِي الله عَنْهُمَا قَالَ قَالَ رَسُول الله صلى الله عَلَيْهِ وَسلم:

52 - Nga Abdullah ibn Amër (Allahu qoftë i kënaqur me të dhe babanë e tij) përcillet se ka thënë: I Dërguari i

Allahut (paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të) ka thënë:

لَيَأْتِيَن على أمتِي مَا أَتَى على بني إِسْرَائِيل حذوا النَّعْل بالنعل

“Do të vijë mbi umetin tim fiks ajo që u erdhi bijve të Izraelit.

حَتَّى لَو كَانَ فيهم من يَأْتِي أمه عَلَانيَة لَكَانَ فِي أمتِي من يفعل ذَلِك

Deri në atë masë saqë nëse mes tyre do të kishte pasur dikë që do të kryente marrëdhënie me nënën e tij haptazi, do të gjendej në umetin tim dikë që do ta bënte këtë.

إِن بني إِسْرَائِيل افْتَرَقُوا على ثِنْتَيْنِ وَسبعين فرقة وَيزِيدُونَ عَلَيْهَا مِلَّة

Vërtet, bijtë e Izraelit u përçanë në shtatëdhjetë e dy grupe dhe shtovën mbi këtë (edhe) një grup tjetër (u bërën 73 grupe).

وَفِي رِوَايَة وَأمتِي ثَلَاثًا وَسبعين مِلَّة كلهَا فِي النَّار إِلَّا وَاحِدَة. قَالُوا: يَا رَسُول الله من الْوَاحِدَة؟ قَالَ: مَا أَنا عَلَيْهِ وأصحابي

Sipas një transmetimi tjetër: “Dhe (do të ndahet) umeti im në shtatëdhjetë e tre grupe; të gjitha ato do të jenë në Zjarr, përveç njërës”. Ata (sahabët) thanë: “O i Dërguari i Allahut, kush është ai (grup)?”. Ai tha: “Ai (grup) që

është ne rrugën në të cilën jam unë dhe në të shokëve të mi”.

وَفِي رِوَايَة: الَّذِي أَنا عَلَيْهِ وأصحابي

Në një transmetim tjetër: “Ajo rrugë mbi të cilën jam unë dhe shokët e mi”.

٥٣ - فَأخْبر النَّبِي صلى الله عَلَيْهِ وَسلم أَن الْفرْقَة النَّاجِية هِيَ الَّتِي تكون على مَا كَانَ عَلَيْهِ هُوَ وَأَصْحَابه

53 - Profeti (paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të) njoftoi se Grupi i Shpëtuar është ai i cili qëndron në atë rrugë ku ishte ai dhe shokët e tij.

فمتبعهم إِذاً يكون من الْفرْقَة النَّاجِية لِأَنَّهُ على مَا هم عَلَيْهِ ومخالفهم من الاثنتين وَالسبْعين الَّتِي فِي النَّار

Atëherë, ndjekësi i tyre është pjesë e Grupit të Shpëtuar (el’Firkatu’n-Naxhie), sepse ai është në atë (rrugë) ku janë edhe ata. Ndërsa kundërshtari i tyre është prej shtatëdhjetë e dy grupeve që janë në Zjarr.

وَلِأَن من لم يتبع السّلف رَحْمَة الله عَلَيْهِم وَقَالَ فِي الصِّفَات الْوَارِدَة فِي الْكتاب وَالسّنة قولا من تِلْقَاء نَفسه لم يسْبقهُ إِلَيْهِ السّلف فقد أحدث فِي الدّين وابتدع

Sepse kushdo që nuk ndjek Selefët (parardhësit e devotshëm) – mëshira e Allahut qoftë mbi ta – dhe flet rreth cilësive të përmendura në Libër (Kuran) dhe Sunet me fjalë nga vetja e tij, për të cilat nuk e kanë paraprirë Selefët, ai veçse ka shpikur në fe dhe ka bërë bidat (risi).

وَقد قَالَ النَّبِي صلى الله عَلَيْهِ وَسلم: كل محدثة بِدعَة وكل بِدعَة ضَلَالَة.

E Profeti (paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të) ka thënë: "Çdo shpikje (në fe) është bidat, dhe çdo bidat është lajthitje".

٥٤ - وروى جَابر قَالَ كَانَ رَسُول الله صلى الله عَلَيْهِ وَسلم يَقُول:

54 - Dhe ka transmetuar Xhabiri (Allahu qoftë i kënaqur me të), i cili ka thënë: I Dërguari i Allahut (paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të) thoshte:

أما بعد فَأحْسن الحَدِيث كتاب الله وَخير الْهَدْي هدي مُحَمَّد صلى الله عَلَيْهِ وَسلم وَشر الْأُمُور محدثاتها وكل بِدعَة ضَلَالَة

"Më tej: Vërtet, fjalimi më i mirë është Libri i Allahut, udhëzimi më i mirë është udhëzimi i Muhamedit (paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të), punët më të këqija janë ato të shpikurat (në fe), dhe çdo bidat (risi) është humbje / lajthitje".

أخرجه مُسلم فِي صَحِيحه

Këtë (hadith) e ka transmetuar (me zinxhirin e transmetimit) Muslimi në Sahihun e tij.

٥٥ - وَعَن عَائِشَة رَضِي الله عَنْهَا قَالَت قَالَ رَسُول الله صلى الله عَلَيْهِ وَسلم:

55 - Dhe nga Aisha (Allahu qoftë i kënaqur me të) përcillet se ka thënë: I Dërguari i Allahut (paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të) ka thënë:

من أحدث فِي أمرنَا مَا لَيْسَ مِنْهُ فَهُوَ رد. يَعْنِي مَرْدُود

"Kushdo që shpik në këtë çështjen tonë (në fe) diçka që nuk është prej saj, ajo është e refuzuar". Që do të thotë: refuzohet / nuk pranohet.

٥٦ - وروى عبد الله بن عكيم قَالَ:

56 - Dhe ka transmetuar Abdullah ibn Ukejm, i cili ka thënë:

كَانَ عمر يَعْنِي بن الْخطاب رَضِي الله عَنهُ يَقُول: إِن أصدق القيل قيل الله أَلا وَإِن أحسن الْهَدْي هدي مُحَمَّد، وَشر الْأُمُور محدثاتها وكل محدثة ضَلَالَة.

Omeri – Ibn'ul-Hattabi (Allahu qoftë i kënaqur me të) – thoshte: "Vërtet, thënia më e saktë është thënia e

Allahut. Vini re! Vërtet udhëzimi më i mirë është udhëzimi i Muhamedit. Punët më të këqija janë ato të shpikurat (në fe), dhe çdo shpikje (risi) është dalalet (devijim)".

٥٧ - وَعَن الْأسود بن هِلَال قَالَ قَالَ عبد الله يَعْنِي بن مَسْعُود رَضِي الله عَنهُ:

57 - Dhe nga el-Esued ibn Hilal përcillet se ka thënë: Ka thënë Abdullahu – do të thotë Ibn Mes'udi (Allahu qoftë i kënaqur me të):

إِن أحسن الْهَدْي هدي مُحَمَّد صلى الله عَلَيْهِ وَسلم وَإِن أحسن الْكَلَام كَلَام الله، وَإِنَّكُمْ ستُحدِثون وَيُحدَث لكم، وكل محدثة ضَلَالَة وكل ضَلَالَة فِي النَّار.

"Vërtet, udhëzimi më i mirë është udhëzimi i Muhamedit (paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të), fjalimi më i mirë është fjalimi i Allahut, dhe vërtet ju do të shpikni (gjëra të reja në fe) e do të shpiken për ju. Dhe çdo risi është humbje, dhe çdo humbje është në Zjarr".

٥٨ - وَقَالَ عبد الله: اتبعُوا وَلَا تبتدعوا فقد كفيتم وكل بِدعَة ضَلَالَة.

58 - Dhe ka thënë Abdullahu (Ibn Mes'udi): "Ndiqni (rrugën e Profetit dhe Sahabëve) dhe mos shpikni (risi në fe), sepse juve u mjafton kjo (që u është lënë). Vërtet, çdo bidat (risi) është humbje.

٥٩ - وَقَالَ: إِنَّا نقتدي وَلَا نبتدي وَنَتبع وَلَا نبتدع وَلنْ نضل مَا تمسكنا بالأثر.

59 - Dhe ka thënë (Ibn Mes'udi): "Vërtet, ne ndjekim dhe nuk nisim (risi); ne pasojmë dhe nuk shpikim (bidate). Dhe nuk kemi për të humbur për aq kohë sa kapemi prej gjurmëve (e të parëve – El-Ether)".

٦٠ - وَقَالَ رَحْمَة الله عَلَيْهِ: عَلَيْكُم بِالْعلمِ قبل أَن يُقبض وَقَبضه أَن يذهب أَهله

60 - Dhe ka thënë (Ibn Mes'udi) – mëshira e Allahut qoftë mbi të: "Kapuni pas dijes para se ajo të merret (të zhduket). E marrja e saj është largimi i njerëzve të saj (dijetarëve).

وَإِنَّكُمْ سَتَجِدُونَ قوما يَزْعمُونَ أَنهم يدعونَ إِلَى كتاب الله وَقد نبذوه وَرَاء ظُهُورهمْ

Vërtet, ju do të gjeni njerëz të cilët pretendojnë se ftojnë te Libri i Allahut. Ndërkohë që ata e kanë hedhur (Librin) pas shpinave të tyre.

فَعَلَيْكُم بِالْعلمِ وَإِيَّاكُم والبدع وَإِيَّاكُم والتنطع وَإِيَّاكُم والتعمق وَعَلَيْكُم بالعتيق

Prandaj, kapuni pas dijes dhe ruhuni nga bidatet (risitë), ruhuni nga kokëfortësia, ruhuni nga thellimi dhe kapuni pas së vjetërs."

٦١ - وَقَالَ: أَنا لغير الدَّجَّال أخوف عَلَيْكُم من الدَّجَّال أُمُور تكون من كبرائكم

61 - Dhe ka thënë (Ibn Mes'udi): "Unë i frikësohem më shumë për ju diçkaje tjetër sesa Dexhallit; bëhet fjalë për gjëra që do të vijnë nga krerët tuaj.

فأيما مُرَيّةٍ أَو رُجيل أدْركهُ ذَلِك الزَّمَان فالسمت الأول، فَإِنَّا الْيَوْم على السّنة.

Kushdo qoftë ai person apo burrë që do ta arrijë atë kohë, le t'i përmbahet rrugës së parë, sepse ne sot jemi në Synet."

٦٢ - وَقَالَ ابْن مَسْعُود من كان مِنْكُم متأسيا فليتأسى بأصحاب رَسُول الله صلى الله عَلَيْهِ وَسلم

62 - Dhe ka thënë Ibn Mes'udi: "Kushdo prej jush që dëshiron të ndjekë shembullin e dikujt, le të ndjekë shembullin e shokëve të të Dërguarit të Allahut ﷺ.

فَإِنَّهُم كَانُوا أَبَرَّ هَذِه الْأمة قلوبا وأعمقها علما وأقلها تكلفا وأقومها هَديا وأحسنها حَالا

Vërtet, ata ishin (njerëzit) me zemrat më të mira të këtij umeti, me dijen më të thellë, me më së pakti

shtirje/dyfytyrësi, me udhëzimin më të drejtë dhe me gjendjen më të mirë.

قوم اخْتَارَهُمْ الله لصحبة نبيه وَإِقَامَة دينه فاعرفوا لَهُم فَضلهمْ واتبعوهم فِي آثَارهم فَإِنَّهُم كَانُوا على الْهدى الْمُسْتَقيم.

(Ata ishin) një popull që Allahu i zgjodhi për shoqërimin e Profetit të Tij dhe për ngritjen e fesë së Tij. Prandaj, dijani vlerën e tyre dhe ndiqni gjurmët e tyre, sepse vërtet ata ishin në udhëzimin e drejtë."

٦٣ - وَذكر الْحسن الْبَصْرِيّ أَصْحَاب رَسُول الله صلى الله عَلَيْهِ وَسلم فَقَالَ:

63 - Dhe Hasani (el-Basriu) i përmendi shokët e të Dërguarit të Allahut ﷺ dhe tha:

إِنَّهُم كَانُوا أبر هَذِه الْأمة قلوبا وأعمقها علما وأقلها تكلفا

"Vërtet, ata ishin (njerëzit) me zemrat më të mira të këtij umeti, me dijen më të thellë dhe me më së pakti shtirje/dyfytyrësi.

قوم اخْتَارَهُمْ الله عز وَجل لصحبة نبيه صلى الله عَلَيْهِ وَسلم

(Ata ishin) një popull që Allahu – i Madhëruari dhe i Lartësuari – i zgjodhi për shoqërimin e Profetit të Tij ﷺ.

فتشبهوا بأخلاقهم وطرائقهم فَإِنَّهُم وَرب الْكَعْبَة على الْهدى الْمُسْتَقيم

Prandaj, ngjajuni atyre në moralet dhe rrugët e tyre, sepse ata – pasha Zotin e Qabesë – ishin në udhëzimin e drejtë."

٦٤ - وَقَالَ إِبْرَاهِيم لم يُدّخر لكم شَيْء خُبّئَ عَن الْقَوْم لفضل عنْدكُمْ.

64 - Dhe ka thënë Ibrahimi: "Për shkak të ndonjë vlere që keni ju, nuk u është bërë e qartë juve asnjë gjë që u është mbajtur e fshehtë dhe e mbyllur atij grupi (sahabëve)."

٦٥ - وَقَالَ حُذَيْفَة: يَا معشر الْقُرَّاء خُذُوا طَرِيق من قبلكُمْ فوَاللَّه لَئِن اسْتَقَمْتُمْ لقد سبقتم بَعيدا وَلَئِن تَرَكْتُمُوهُ يَمِينا وَشمَالًا لقد ضللتم ضلالا بَعيدا

65 - Dhe ka thënë Hudhejfe: "O ju lexues (të Kuranit)! Ndiqni rrugën e atyre që ishin para jush. Pasha Allahun, nëse qëndroni në rrugë të drejtë, vërtet keni paraprirë shumë (keni arritur sukses të madh). Por, nëse e lini atë (rrugën e tyre) e merrni djathtas e majtas, vërtet do të humbni në një humbje të largët."

٦٦ - وروى نوح الْجَامِع قَالَ: قلت لأبي حنيفَة رحمه الله مَا تَقول فِيمَا أحدث النَّاس من كَلَام فِي الْأَعْرَاض والأجسام؟

66 - Dhe ka transmetuar Nuh el-Xhami, i cili ka thënë: I thashë Ebu Hanifes (mëshira e Allahut qoftë mbi të):

“Çfarë thua për atë që njerëzit kanë shpikur prej diskutimeve rreth cilësive të lëndës dhe trupave?”

فَقَالَ: مقالات الفلاسفة عَلَيْك بالأثر وَطَرِيقَة السّلف وَإِيَّاك وكل محدثة فَإِنَّهَا بِدعَة

Ai (Ebu Hanifja) tha: “(Ato janë) thënie të filozofëve. Përmbahuni Etherit (traditës së transmetuar) dhe rrugës së Selefëve (të parëve tanë), dhe ruhuni nga çdo gjë e shpikur (në fe), sepse ajo është bidat (risi).”

٦٧ - أخبرنَا عَليّ بن عَسَاكِر الْمُقْرِئ حَدثنَا الْأمين أَبُو طَالب اليوسفي أَنبأَنَا أَبُو إِسْحَاق الْبَرْمَكِي أَنبأَنَا أَبُو بكر بن بخيت أَنبأَنَا عمر بن مُحَمَّد الْجَوْهَرِي أَنبأَنَا الْأُثْرَم أَنبأَنَا عبد الله بن صَالح عَن عبد الْعَزِيز بن عبد الله بن أبي سَلمَة أَنه قَالَ:

67 - Na ka lajmëruar Ali bin Asakir el-Mukri, na ka treguar el-Emin Ebu Talib el-Jusufi, na ka njoftuar Ebu Is’hak el-Berrmeki, na ka njoftuar Ebu Bekr bin Buhajt, na ka njoftuar Omer bin Muhamed el-Xhevheri, na ka njoftuar el-Ethram, na ka njoftuar Abdullah bin Salih, nga Abdul-Aziz bin Abdullah bin Ebi Seleme, i cili ka thënë:

عَلَيْك بِلُزُوم السّنة فَإِنَّهَا لَك بِإِذن الله عصمَة فَإِن السّنة إِنَّمَا جُعلت عصمَة ليُستنَّ بهَا ويُقتصر عَلَيْهَا

“Përmbaju me detyrim Synetit, sepse ai – me lejen e Allahut – është mbrojtje për ju. Vërtet, Syneti është bërë mbrojtje që njerëzit të ecin sipas tij dhe të mjaftohen me të.

فَإِنَّمَا سنّهَا من قد علم مَا فِي خلَافهَا من الزلل وَالْخَطَأ والحمق والتعميق

Dhe padyshim atë (Synetin) e ka vendosur Ai i cili e dinte se çfarë lajthitje, gabimi, marrëzie dhe thellimi të tepërt ka në kundërshtimin e tij.

فارض لنَفسك بِمَا رَضوا بِهِ لأَنْفُسِهِمْ فَإِنَّهُم على علم وقفُوا وببصر نَافِذٍ كَفَوْا

Kënaqu për veten tënde me atë që ata (Sahabët) u kënaqën për veten e tyre. Ata u ndalën (aty ku duhej) bazuar në dije dhe me një vështrim depërtues u përmbajtën (nga ajo që nuk u takonte).

وَلَهُم على كشفها كَانُوا أقوى، وبفضل -لَو كَانَ فِيهَا- أَحْرَى، وَإِنَّهُم لَهُم السَّابِقُونَ

Ata ishin më të fortë në zbulimin e saj (domethënë për zbulimin e diçkaje që është në kundershtim me Synetin). Dhe më të merituarit për çdo vlerë, nëse në ato do të kishte. Ata janë të parët (prijësit).

فلئن كَانَ الْهدى مَا أَنْتُم عَلَيْهِ لقد سبقتموهم إِلَيْهِ

Nëse udhëzimi do të ishte kjo që jeni ju, atëherë ju do t'i kishit kaluar ata në të (gjë që është e pamundur).

وَلَئِن حدث حَدَثٌ بعدهمْ فَمَا أحدثه إِلَّا من اتبع غير سبيلِهم وَرغب بِنَفسِهِ عَنْهُم

E nëse ka ndodhur diçka e re pas tyre, atë nuk e ka shpikur askush tjetër përveç atij që ka ndjekur një rrugë tjetër nga rruga e tyre dhe e ka zgjedur veten para atyre.

وَلَقَد وَصَفُوا مِنْهُ مَا يَكْفِي وَتَكَلَّمُوا مِنْهُ بِمَا يُشْفي

Vërtet, ata (Sahabët) përshkruan aq sa mjafton dhe folën aq sa shëron.

فَمَا دونهم مقصِّر وَلَا فَوْقهم محسِّر، لقد قصر دونهم أنَاس فجفوا وطمع آخَرُونَ فغلوا

Çdo gjë më pak se (rruga e) tyre është mangësi, dhe çdo gjë mbi (rrugën e) tyre është zhgënjim. Disa njerëz mbetën mangët ndaj tyre dhe bërën dhulm, ndërsa të tjerë lakmuan (më shumë) dhe kaluan në ekstremizëm.

وَإِنَّهُم فِيمَا بَين ذَلِك لعلى هدى مُسْتَقِيم.

Kurse ata (Sahabët) ishin mes këtyre të dyjave, në një udhëzim të drejtë."

٦٨ - أخبرنَا أَبُو الْفَتْح مُحَمَّد بن عبد الْبَاقِي أَنبأَنَا حمد بن أَحْمد الْحداد أَنبأَنَا الْحَافِظ أَبُو نعيم بِإِسْنَادِهِ عَن عمر بن عبد الْعَزِيز بِنَحْوِ من هَذَا الْكَلَام.

68 - Na ka lajmëruar Ebu el-Fet'h Muhamed bin Abdul-Baki, na ka njoftuar Hamd bin Ahmed el-Hadad, na ka njoftuar Hafizi Ebu Nuajmi me isnadin (zinxhirin) e tij nga Omer bin Abdul-Azizi, me diçka të ngjashme si ky fjalim (teksti i mësipërm).

٦٩ - وَقَالَ الْأَوْزَاعِيّ رَحمَه الله:

69 - Dhe ka thënë Euzaiu (mëshira e Allahut qoftë mbi të):

عَلَيْك بآثار من سلف وَإِن رفضك النَّاس وَإِيَّاك وآراء الرِّجَال وَإِن زخرفوها لَك بالْقَوْل.

"Përmbahju gjurmëve të Selefit edhe nëse njerëzit të refuzojnë. Dhe ruhu nga mendimet e njerëzve, edhe nëse ata t'i zbukurojnë ato me fjalë".

٧٠ - وَقَالَ أَبُو إِسْحَاق سَأَلت الْأَوْزَاعِيّ فَقَالَ:

70 - Dhe ka thënë Ebu Is'haku: E pyeta Euzaiun dhe ai tha:

اصبر نَفسك على السّنة وقف حَيْثُ وقف الْقَوْم وَقل بِمَا قَالُوا وكف عَمَّا كفوا عَنهُ واسلك سَبِيل سلفك الصَّالح فَإِنَّهُ يسعك مَا وسعهم

“Detyroje veten të bëjë durim në Synet. Ndalu aty ku u ndalën ata (Sahabët), thuaj atë që thanë ata dhe përmbahu nga ajo që u përmbajtën ata. Ndiq rrugën e të parëve të tu të devotshëm (Selefu Salih), sepse vërtet ty të mjafton ajo që u mjaftoi atyre.

وَلَو كَانَ هَذَا يَعْنِي -مَا حدث من الْبدع- خيرا مَا خصصتهم بِهِ دون أسلافكم

Sikur në këtë – pra në bidatet që dolën më vonë – të kishte ndonjë mirësi, ajo nuk do t'ju jepej juve duke u lënë mënjanë paraardhësit tuaj (Selefët). (Domethënë: nuk mundet që kjo t'ju jetë dhënë juve, ndërkohë që nuk u është dhënë Selefëve të devotshëm. Sepse ata janë prijësit tuaj në çdo lloj mirësie).

فَإِنَّهُ لم يدّخر عَنْهُم خير خبئ لكم دونهم لفضل عنْدكُمْ

Vërtet, atyre nuk u është fshehur asnjë mirësi që t'ju lihej juve si sekret për shkak të ndonjë vlere që mund të keni ju. (Domethënë: nuk ekziston asgjë që është e zbuluar për ju, e që për ata ka qenë e fshehtë.)

وهم أَصْحَاب رَسُول الله صلى الله عَلَيْهِ وَسلم الَّذِي اخْتَارَهُمْ الله لصحبة نبيه صلى الله عَلَيْهِ وَسلم وَبَعثه فيهم ووصفهم بِهِ فَقَالَ:

Ata janë shokët e të Dërguarit të Allahut ﷺ, të cilët Allahu i zgjodhi për shoqërimin e Profetit të Tij dhe e dërgoi Atë mes tyre, si dhe i përshkroi ata duke thënë:

{مُحَمَّد رَسُول الله وَالَّذين مَعَه أشداء على الْكفَّار رحماء بَينهم تراهم ركعا سجدا يَبْتَغُونَ فضلا من الله ورضوانا}

"Muhamedi është i dërguar i Allahut, e ata që janë me të janë të ashpër ndaj jobesimtarëve dhe të mëshirshëm mes vete. I sheh ata në ruku e në sexhde duke kërkuar prej Allahut mirësi dhe kënaqësi…" (El-Fet'h, 29)"

٧١ - وَقَالَ الإِمَام:

71 - Dhe ka thënë Imami (Ahmedi):

أصُول السّنة عندنَا التَّمَسُّك بِمَا كَانَ عَلَيْهِ أَصْحَاب رَسُول الله صلى الله عَلَيْهِ وَسلم والإقتداء بهم وَترك الْبدع وكل بِدعَة فَهِيَ ضَلَالَة

"Parimet e Synetit tek ne janë: Kapja pas asaj që ndiqnin shokët e të Dërguarit të Allahut ﷺ, marrja e tyre si shembull (ndjekja e tyre) dhe lënia e bidateve (risive). Çdo bidat është humbje."

٧٢ - وَقَالَ عَليّ بن الْمَدِينِيّ مثل ذَلِك

72 - Dhe Ali bin el-Medini ka thënë diçka të ngjashme me këtë. (Shënim: Ali bin el-Medini ishte një nga mësuesit e imam Buhariut.)

٧٣ - فقد ثَبت وجوب اتِّبَاع السّلف رَحْمَة الله عَلَيْهِم بِالْكتاب وَالسّنة وَالْإِجْمَاع وَالْعبْرَة دلّت عَلَيْهِ

73 - Dhe kështu, u vërtetua përmes Kuranit, Synetit dhe Ixhmasë (pajtimi i përgjithshëm) detyrueshmëria e ndjekjes së Selefit, mëshira e Allahut qoftë mbi ta. Edhe mësimi që nxirret tregon për këtë.

فَإِن السّلف لَا يخلوا من أَن يَكُونُوا مصيبين أَو مخطئين فَإِن كَانُوا مصيبين وَجب اتباعهم لِأَن اتِّبَاع الصَّوَاب وَاجِب

Vërtet, për Selefët ekzistojnë vetëm dy mundësi: ose kanë pasur të saktë (kanë qëlluar në shenjë), ose kanë gabuar. Nëse ata kanë pasur të drejtë, atëherë ndjekja e tyre është detyrë (vaxhib), sepse ndjekja e së vërtetës është detyrë.

وركوب الْخَطَأ فِي الِاعْتِقَاد حرَام وَلِأَنَّهُم إِذا كَانُوا مصيبين كَانُوا على الصِّرَاط الْمُسْتَقيم

Ndërsa ndjekja e gabimit në besim (akide) është e ndaluar (harram). Gjithashtu, sepse nëse ata kanë pasur të drejtë, ata kanë qenë në rrugën e drejtë.

ومخالفهم مُتبع لسبيل الشَّيْطَان الْهَادِي إِلَى صِرَاط الْجَحِيم.

Dhe ai që i kundërshton ata është ndjekës i rrugës të Shejtanit, i cili të shpie në rrugën e Xhehenemit.

وَقد أَمر الله تَعَالَى بِاتِّبَاع سَبيله وصراطه وَنهى عَن اتِّبَاع مَا سواهُ فَقَالَ:

E Allahu i Lartësuar ka urdhëruar ndjekjen e rrugës së Tij dhe ka ndaluar ndjekjen e rrugëve të tjera, duke thënë:

{وَأَن هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تتبعوا السبل فَتفرق بكم عَن سَبيله ذَلِكُم وَصَّاكُم بِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُون}

“Dhe vërtet, kjo është rruga Ime e drejtë, andaj ndiqeni atë e mos ndiqni rrugët e tjera, e t'ju shmangin nga rruga e Tij. Kjo është ajo me të cilën ju porosit Ai, që të ruheni.” (El-En'am, 153)

٧٤ - وَإِن زعم زاعم أَنهم مخطئون كَانَ قادحا فِي حق الْإِسْلَام كُله

74 - Dhe nëse dikush pretendon se ata (Sahabët) janë në gabim, ai ka fyer të gjithë Islamin.

لِأَنَّهُ إِن جَازَ أَن يخطئوا فِي هَذَا جَازَ خطؤهم فِي غَيره من الْإِسْلَام كُله

Sepse, nëse do të ishte e lejuar që ata të gabonin në këtë (çështje), atëherë do të ishte i mundur gabimi i tyre edhe në çdo pjesë tjetër të Islamit.

وَيَنْبَغِي أَن لَا تنقل الْأَخْبَار الَّتِي نقلوها وَلَا تثبت معجزات النَّبِي صلى الله عَلَيْهِ وَسلم الَّتِي رووها فَتبْطل الرِّوَايَة وتزول الشَّرِيعَة

Në këtë rast, nuk do të duhej të transmetoheshin lajmet (hadithet) që ata kanë përcjellë, as të vërtetoheshin mrekullitë e Profetit ﷺ që ata kanë rrëfyer. Kështu, do të asgjësohej transmetimi dhe do të zhdukej Sheriati.

وَلَا يجوز لمُسلم أَن يَقُول هَذَا وَلَا يَعْتَقِدهُ

Nuk i lejohet një muslimani që ta thotë këtë dhe as ta besojë.

وَلِأَن السّلف رَحْمَة الله عَلَيْهِم لَا يخلوا إِمَّا أَن يَكُونُوا علمُوا تَأْوِيل هَذِه الصِّفَات أَو لم يعلموه

Gjithashtu, për Selefët (mëshira e Allahut qoftë mbi ta) ekzistojnë dy mundësi: Ose e kanë ditur tevilin (interpretimin) e këtyre Cilësive të Allahut, ose nuk e kanë ditur.

فَإِن لم يعلموه فَكيف علمناه نَحن؟

Nëse ata nuk e kanë ditur, si po e dimë ne?!

وَإِن علموه فوسِعهم إِن يسكتوا عَنهُ وَجب أَن يسعنا مَا وسعهم

Dhe nëse ata e kanë ditur, por u ka mjaftuar që të heshtin për të, atëherë është detyrë që edhe neve të na mjaftojë ajo që u mjaftoi atyre.

وَلِأَن النَّبِي صلى الله عَلَيْهِ وَسلم من جملَة سلفنا الَّذين سكتوا عَن تَفْسِير الْآيَات وَالْأَخْبَار الَّتِي الصِّفَات

Sepse Profeti ﷺ është pjesë e Selefëve tanë, të cilët heshtën nga interpretimi i ajeteve dhe lajmeve (haditheve) që flasin për Cilësitë e Allahut.

وَهُوَ حجَّة الله على خلق الله أَجْمَعِينَ يجب عَلَيْهِم اتِّبَاعه وَيحرم عَلَيْهِم خِلَافه

Ai është Argumenti i Allahut mbi të gjitha krijesat. Ndjekja e Tij është detyrë dhe kundërshtimi i Tij është harram.

وَقد شهد الله تَعَالَى بِأَنَّهُ على الصِّرَاط الْمُسْتَقيم وَأَنه يهدي إِلَيْهِ وَأَن من اتبعهُ أحبه الله وَمن عَصَاهُ فقد عَصا الله

Allahu ka dëshmuar se Ai (Profeti) është në rrugën e drejtë dhe se Ai udhëzon drejt saj; kush e ndjek Atë, Allahu e do, e kush e kundërshton, ka kundërshtuar Allahun:

{وَمن يعْص الله وَرَسُوله فقد ضل ضلالا مُبينًا}

“...Dhe kushdo që kundërshton Allahun dhe të Dërguarin e Tij, ai vërtet ka humbur me një humbje të qartë.” (El-Ahzab, 36)

{وَمن يعْص الله وَرَسُوله ويتعد حُدُوده يدْخلهُ نَارا خَالِدا فِيهَا وَله عَذَاب مهين}

“Ndërkaq, atë që e kundërshton Allahun dhe të Dërguarin e Tij dhe i shkel ligjet e Tij, do ta fusë në Zjarr, ku do të qëndrojë përgjithmonë dhe ku do të ketë një dënim poshtërues." (En-Nisa, 14)

[Kapitulli i tretë]

بَيَان أَن الصَّوَاب مَا ذهب إِلَيْهِ السّلف رَحْمَة الله عَلَيْهِم بالأدلة الجلية والحجج المرضية وَبَيَان ذَلِك من الْكتاب وَالسّنة وَالْإِجْمَاع وَالْمعْنَى

Sqarimi se e sakta është ajo (rrugë) të cilën kanë ndjekur Selefët – mëshira e Allahut qoftë mbi ta - përmes argumenteve të qarta dhe fakteve të mjaftueshme, dhe shpjegimi i kësaj prej Kuranit, Synetit, Ixhmasë (konsensusit) dhe logjikës/kuptimit.

٧٥ ـ أما الْكتاب فَقَوله تَعَالَى:

75 - Sa i përket argumentit nga Libri (Kurani), ai është Fjala e të Lartësuarit:

{هُوَ الَّذِي أنزل عَلَيْك الْكتاب مِنْهُ آيَات محكمات هن أم الْكتاب وَأخر متشابهات فَأَما الَّذين فِي قُلُوبهم زيغ فيتبعون مَا تشابه مِنْهُ ابْتِغَاء الْفِتْنَة وابتغاء تَأْوِيله وَمَا يعلم تَأْوِيله إِلَّا الله}

"Është Ai që ta zbriti Librin (Kuranin). Në të ka ajete plotësisht të qarta (muhkem), të cilat janë bazë e Librit, por ka edhe të tjera jo fort të qarta (muteshabih). Ata, zemrat e të cilëve anojnë nga e shtrembra, ndjekin ato që nuk janë krejtësisht të qarta, duke dashur të ngjallin huti dhe t'i shpjegojnë ato sipas dëshirës, ndonëse kuptimin e tyre të vërtetë e di vetëm Allahu…" (Ali Imran, 7)

فذَمَّ مبتغي تَأْوِيل الْمُتَشَابه وقَرَنَه بمبتغي الْفِتْنَة فِي الذَّم

Kështu, Allahu e qortoi atë që kërkon interpretimin (tevilin) e ajeteve jo krejt të qarta (muteshabih) dhe e shoqëroi atë në qortim me atë që kërkon përçarje (fitne).

ثمَّ أخبر أَنه لَا يعلم تَأْوِيله غير الله تَعَالَى

Pastaj Ai njoftoi se askush tjetër veç Allahut të Lartësuar nuk e di interpretimin e tyre.

فَإِن الْوَقْف الصَّحِيح عِنْد أَكثر أهل الْعلم على قَوْله {إِلَّا الله}

Vërtet, ndalimi (vakfi) i saktë gjatë leximit, sipas shumicës së njerëzve të dijes, është te fjala: "veç Allahut".

وَلَا يَصح قَول من زعم أَن الراسخين يعلمُونَ تَأْوِيله لوُجُوده

Nuk është i saktë mendimi i atij që pretendon se të thelluarit në dije e dinë interpretimin e tyre, për disa arsye:

أَحدهَا أَن الله ذمّ مبتغي التَّأْوِيل وَلَو كَانَ مَعْلُوما للراسخين لَكَانَ مبتغيه ممدوحا غير مَذْمُوم

• **E para:** Sepse Allahu e qortoi kërkuesin e interpretimit. Dhe sikur (interpretimi i ajeteve jo të qarta

- muteshabih) të ishte i njohur për të thelluarit në dije, atëherë kërkuesi i tij do të ishte i lëvduar e jo i qortuar.

الثَّانِي أَن النَّبِي صلى الله عَلَيْهِ وَسلم قَالَ: إِذا رَأَيْتُمْ الَّذين يتبعُون مَا تشابه مِنْهُ فهم الَّذين عَنى الله فاحذروهم

• **E dyta:** Sepse Profeti ﷺ ka thënë: "Nëse i shihni ata që ndjekin ajetet jo krejt të qarta (mutashabih), dijeni se ata janë njerëzit që ka synuar Allahu (në ajet), andaj ruhuni prej tyre."

يَعْنِي كل من اتبع الْمُتَشَابه فَهُوَ من الَّذين فِي قُلُوبهم زيغ فَلَو علمه الراسخون لكانوا باتباعه مذمومين زائغين

Domethënë: kushdo që ndjek 'mutashabih'-un, është prej atyre që në zemrat e tyre kanë devijim. Sikur të thelluarit në dije ta dinin atë (interpretimin), atëherë edhe ata do të ishin të qortuar dhe të devijuar duke e ndjekur atë.

وَالْآيَة تدل على مدحهم والتفريق بَينهم وَبَين الَّذين فِي قُلُوبهم زيغ وَهَذَا تنَاقض

Por ajeti, përkundrazi, tregon lavdërim për ta dhe bën dallimin mes tyre dhe atyre që kanë devijim në zemrat e tyre. Dhe kjo është kontradiktë.

الثَّالِث أَن الْآيَة تدل على أَن النَّاس قِسْمَانِ لِأَنَّهُ قَالَ:

• **E treta:** Sepse ajeti tregon se njerëzit ndahen në dy grupe. Kjo pasi Allahu ka thënë:

{فَأَما الَّذين فِي قُلُوبهم زيغ} وَأما لتفصيل الْجمل فَهِيَ دَالَّة على تَفْصِيل فصلين:

"Sa u përket atyre që në zemrat e tyre kanë devijim…" Përdorimi i fjalës sa i përket (emma) shërben për ndarjen e fjalive, çka tregon për ndarje ne dy pjesë:

أَحدهمَا الزائغون المتبعون للمتشابه وَالثَّانِي الراسخون فِي الْعلم

E para: Të devijuarit, të cilët ndjekin ajetet jo krejt të qarta (mutashabih). E dyta: Të thelluarit në dije.

وَيجب أَن يكون كل قسم مُخَالفا للْآخر فِيمَا وُصف بِهِ

Dhe është e domosdoshme që secila pjesë të jetë e kundërt me tjetrën në atë me çfarë është përshkruar.

فَيلْزم حِينَئِذٍ أَن يكون الراسخون مخالفين للزائغين فِي ترك اتِّبَاع الْمُتَشَابه مفوضين إِلَى الله تَعَالَى بقَوْلهمْ {آمنا بِهِ كل من عِنْد رَبنَا} تاركين لابتغاء تَأْوِيله

Pra, rrjedhimisht, të thelluarit në dije duhet të jenë të kundërt me të devijuarit duke e lënë ndjekjen e 'mutashabih'-ut dhe duke ia dorëzuar diturinë Allahut të Lartësuar me fjalët e tyre: "Ne i besojmë, të gjitha janë

nga Zoti ynë", duke braktisur kështu kërkimin e interpretimit (tevilit) të tyre.

وعَلى قَوْلنَا يَسْتَقِيم هَذَا الْمَعْنى

Sipas mendimit tonë, ky kuptim është i saktë.

وَمن عطف الراسخين فِي الْعلم أخَلَّ بِهَذَا الْمَعْنى

Ndërsa ai që e lidh fjalën 'të thelluarit në dije' (me fjalën Allah), e prish këtë kuptim.

وَلم يَجْعَل الراسخين قسما آخر وَلَا مخالفين للقسم المذموم فِيمَا وصفوا بِهِ فَلَا يَصح.

Kështu që ai nuk e bën fjalën 'të thelluarit në dije' një grup më vete dhe as të kundërt me grupin e qortuar në cilësitë e tyre, andaj kjo nuk është e saktë.

الرَّابِع أَنه لَو أَرَادَ الْعَطف لقَالَ وَيَقُولُونَ بِالْوَاو

• **E katërta:** Sepse, sikur Allahu të kishte pasur për qëllim lidhjen (e fjalës 'të thelluarit në dije' me fjalën 'Allah'), Ai do të kishte thënë: 'dhe thonë' (ue-jekulune) duke përdorur shkronjën 'uau' (dhe).

لِأَن التَّقْدِير والراسخون فِي الْعلم يعلمُونَ تَأْوِيله وَيَقُولُونَ

Kjo sepse kuptimi i fjalisë do të ishte: 'Dhe të thelluarit në dije e dinë interpretimin e tij DHE thonë...'

الْخَامِس أَن قَوْلهم {آمنا بِهِ كل من عِنْد رَبنَا} كَلَام يشْعر بالتفويض وَالتَّسْلِيم لما لم يعلموه لعلمهم بِأَنَّهُ من عِنْد رَبهم كَمَا أَن الْمُحكم الْمَعْلُوم مَعْنَاهُ من عِنْده

• **E pesta:** Sepse thënia e tyre: "Ne e besojmë atë (Kuranin), i tëri është nga Zoti ynë…", është një fjalë që dëshmon për dorëzim (tefvid) dhe nënshtrim (teslim) ndaj asaj që nuk e dinë. Kjo vjen si rrjedhojë e dijes së tyre se ato (ajete) janë prej Zotit të tyre, ashtu siç janë prej Tij edhe ajetet e qarta (muhkem), kuptimi i të cilave dihet.

السَّادِس أَن الصَّحَابَة رَضِي الله عَنْهُم كَانُوا إِذا رَأَوْا من يتبع الْمُتَشَابه وَيسْأَل عَنهُ استدلوا على أَنه من أهل الزيغ

• **E gjashta:** Sepse Sahabët, Allahu qoftë i kënaqur me ta, kur shihnin dikë që ndiqte ajetet jo krejt të qarta (mutashabih) dhe pyeste rreth tyre, nxirrnin si përfundim se ai ishte prej njerëzve të devijimit.

وَلذَلِك عد عمر صبيغا من الزائغين حَتَّى اسْتحلَّ ضربه وحبسه وَأمر النَّاس بمُجَانَبَته

Për këtë arsye, Omeri e llogariti Sebigun si një nga të devijuarit, deri në atë masë sa e pa të lejuar rrahjen dhe burgosjen e tij, dhe urdhëroi njerëzit që ta braktisnin atë.

ثمَّ أَقرَأ صبيغ بعدُ بِصدق عمر فِي فراسته فَتَابَ وأقلع وانتفع وعُصم بذلك من الْخُرُوج مَعَ الْخَوَارِج

Më vonë, vetë Sebigu dëshmoi për vërtetësinë e mendjemprehtësisë së Omerit. Ai (Sebigu) pendua, hoqi dorë (nga ato pyetje) dhe pati dobi, duke u mbrojtur kështu nga dalja me Havarixhët.

وَلَو كَانَ مَعْلُوما للراسخين لم يجز ذَلِك.

Sikur (interpretimi) të ishte i njohur për të thelluarit në dije, ky veprim (i Omerit) nuk do ishte i lejuar.

السَّابِع أَنه لَو كَانَ مَعْلُوما للراسخين لوَجَبَ أَن لَا يُعلمهُ غَيرهم

• **E shtata:** Sepse, sikur interpretimi (tevili) të ishte i njohur për të thelluarit në dije, atëherë do të duheshe që askush tjetër veç tyre të mos e dinte atë.

لِأَن الله تَعَالَى نفى علمه عَن غَيرهم

Sepse Allahu i Lartësuar e mohoi diturinë e tij për këdo tjetër veç tyre.

فَلَا يجوز حِينَئِذٍ أَن يتَنَاوَل إِلَّا من ثَبت أَنه من الراسخين

Në këtë rast, nuk do të lejohej që këtë (dije) ta merrte askush, përveç atij që vërtetohet se është prej të thelluarve në dije.

وَيحرم التَّأْوِيل على الْعَامَّة كلهم والمتعلمين الَّذين لم ينْتَهوا إِلَى دَرَجَة الرسوخ

Dhe do të ishte i ndaluar (harram) interpretimi për të gjithë njerëzit e thjeshtë dhe për nxënësit që nuk kanë arritur gradën e thellimit në dije.

والخصم فِي هَذَا يجوز التَّأْوِيل لكل أحد فقد خَالف النَّص على كل تَقْدِير

Nëse bëhet një zbutje/lehtësim në këtë çështje, atëherë interpretimi bëhet i lejuar për këdo. Në çdo rast, do të ishte rënë në kundërshtim me tekstin.

٧٦ - فَثَبت بِمَا ذَكرْنَاهُ من الْوُجُوه أَن تَأْوِيل الْمُتَشَابه لَا يُعلمهُ إِلَّا الله تَعَالَى

76 - U vërtetua, përmes argumenteve që përmendëm, se interpretimin e 'mutashabih'-ut nuk e di askush veç Allahut të Lartësuar.

وَأَن متبعه من أهل الزيغ وَأَنه محرّم على كل أحد

Gjithashtu, u vërtetua se ai që e ndjek atë është prej njerëzve të devijimit dhe se kjo është e ndaluar për çdo njeri.

وَيلْزم من هَذَا أَن يكون الْمُتَشَابه هُوَ مَا يتَعَلَّق بِصِفَات الله تَعَالَى وَمَا أشبهه دون مَا قيل فِيهِ أَنه الْمُجْمل أَو الَّذِي يغمض علمه على غير الْعلمَاء الْمُحَقِّقين أَو الْحُرُوف الْمُقطعَة

Nga kjo rrjedh domosdoshmërisht se 'mutashabih' janë ato ajete që lidhen me Cilësitë e Allahut të Lartësuar dhe të ngjashme me to. Nuk janë 'mutashabih' ato që thuhet se janë thjesht tekste të përgjithshme (muxhmel), ose ato kuptimi i të cilave është i vështirë për këdo veç dijetarëve të mirëfilltë, e as shkronjat nistore.

لِأَن بعض ذَلِك مَعْلُوم لبَعض الْعلمَاء وَبَعضه قد تكلم ابْن الْعَبَّاس وَغَيره فِي تَأْوِيله فَلم يجز أَن يحمل عَلَيْهِ وَالله أعلم

Kjo sepse disa nga këto janë të njohura për disa dijetarë, dhe për disa (si shkronjat nistore) ka folur Ibn Abbasi dhe të tjerë rreth interpretimit të tyre. Pra, nuk lejohet që 'mutashabih'-u të jetë diçka që dijetarët e dinë. Allahu e di më së miri.

٧٧ - وَأما السّنة فَمن وَجْهَيْن:

77 - Ndërsa sa i përket argumentimit nga Synetit, ai është nga dy drejtime/aspekte:

أَحدهمَا قَول النَّبِي صلى الله عَلَيْهِ وَسلم: شَرّ الْأُمُور محدثاتها

• **Aspekti i parë:** Është thënia e Profetit ﷺ: "Punët më të këqija janë ato të shpikurat (në fe)."

وَهَذَا من المحدثات فَإِنَّهُ لم يكن فِي عصر النَّبِي صلى الله عَلَيْهِ وَسلم وَلَا عصر أَصْحَابه

Dhe kjo (interpretimi i ajeteve muteshabih) është prej gjërave të shpikura, sepse nuk ka ekzistuar në kohën e Profetit ﷺ dhe as në kohën e Sahabëve të tij.

وَكَذَلِكَ قَوْله: كل محدثة بِدعَة وكل بِدعَة ضَلَالَة

Gjithashtu thënia e tij: "Çdo gjë e shpikur (në fe) është bidat (risi), dhe çdo bidat është humbje."

وَقَوله من قَالَ فِي الْقُرْآن بِرَأْيِهِ فقد أَخطَأ وَإِن أصَاب

Po ashtu thënia e tij: "Kush flet për Kuranin sipas mendimit të vet, ai ka gabuar, edhe nëse qëllon në të vërtetën."

وَهَذَا قَول فِي الْقُرْآن بِالرَّأْيِ

Dhe kjo (tevili i muteshabih-ut) është e folur rreth Kuranin sipas mendimit (personal).

وَقَوله فِي الْفرْقَة النَّاجِية مَا أَنا عَلَيْهِ وأصحابي مَعَ إِخْبَاره أَن مَا عَداهَا فِي النَّار

Gjithashtu, thënia e tij për Grupin e Shpëtuar: "(Ata janë në) atë që jam unë dhe sahabët e mi", shoqëruar me njoftimin e tij se çdo grup tjetër është në Zjarr.

وَقَوله عَلَيْهِ السَّلَام: كل أَمر لَيْسَ عَلَيْهِ أمرنَا فَهُوَ رد. وَهَذَا لَيْسَ عَلَيْهِ أَمر

Si dhe thënia e tij (paqja qoftë mbi të): "Çdo punë që nuk është në përputhje me çështjen tonë (fenë tonë), është e refuzuar." Dhe kjo (mënyra e re e interpretimit) nuk është pjesë e çështjes sonë.

الثَّانِي أَن النَّبِي صلى الله عَلَيْهِ وَسلم تَلا هَذِه الْآيَات وَأخْبر بالأخبار وَبَلغهَا أَصْحَابه وَأمرهمْ بتبليغها وَلم يُفَسِّرهَا وَلَا أخبر بتأويلها

• **Aspekti i dytë:** Është se Profeti ﷺ i lexoi këto ajete dhe njoftoi me këto lajme (hadithe). Ai ua përcolli ato shokëve të tij dhe i urdhëroi ata që t'i përcillnin ato, dhe nuk i interpretoi dhe as nuk tregoi për interpretimin e tyre.

وَلَا يجوز تَأْخِير الْبَيَان عَن وَقت الْحَاجة بِالْإِجْمَاع فَلَو كَانَ لَهَا تَأْوِيل لزمَه بَيَانه وَلم يجز لَهُ تَأْخِيره

Sipas konsensusit, nuk lejohet shtyrja e sqarimit përtej kohës kur ekziston nevoja për të. Sikur këto (tekste) të kishin një interpretim, ai ﷺ do e kishte obligim ta sqaronte ato dhe nuk do t'i lejohej ta shtynte (sqarimin).

وَلِأَنَّهُ عَلَيْهِ السَّلَام لما سكت عَن ذَلِك لزمنا اتِّبَاعه فِي ذَلِك لأمر الله تَعَالَى إِيَّانَا بإتباعه

Përderisa ai ﷺ heshti për këtë, na takon edhe neve ta ndjekim atë në këtë heshtje, sepse Allahu i Lartësuar na ka urdhëruar ta ndjekim atë.

وَأخْبرنَا بِأَن لنا فِيهِ أُسْوَة حَسَنَة فَقَالَ تَعَالَى: {لقد كَانَ لكم فِي رَسُول الله أُسْوَة حَسَنَة}

Dhe na njoftoi se ai është për ne shembull i shkëlqyer: "Me të vërtetë, në të Dërguarin e Allahut ka një shembull të shkëlqyer…" (El-Ahzab, 21).

وَلِأَنَّهُ عَلَيْهِ السَّلَام على صِرَاط الله الْمُسْتَقيم فسالك سَبيله سالك صِرَاط الله الْمُسْتَقيم لَا محَالة

Dhe pasi ai ﷺ është në rrugën e drejtë të Allahut, atëherë kushdo që ndjek rrugën e tij, pa dyshim ka ndjekur rrugën e drejtë të Allahut.

فَيجب علينا اتِّبَاعه وَالْوُقُوف حَيْثُ وقف وَالسُّكُوت عَمَّا عَنهُ سكت لنسلك سَبيله

Pra, është detyrë për ne ta ndjekim atë, të ndalemi aty ku ai ndaloi dhe të heshtim për atë që ai heshti, në mënyrë që të ndjekim rrugën e tij.

فَإِنَّهُ سَبِيل الله الَّذِي أمرنَا الله باتباعه فَقَالَ تَعَالَى: {وَأَن هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ}

Kjo është rruga e Allahut për të cilën Ai na urdhëroi: "Dhe kjo është rruga Ime e drejtë, andaj ndiqeni atë…"

وَنهى عَن اتِّبَاع مَا سواهُ فَقَالَ {وَلَا تتبعوا السبل فَتفرق بكم عَن سَبيله}

Dhe na ndaloi të ndjekim rrugët e tjera: "...dhe mos ndiqni rrugët e tjera, sepse ato do t'ju ndajnë nga rruga e Tij" (El-Enam, 153).

٧٨ - وَأما الْإِجْمَاع فَإِن الصَّحَابَة رَضِي الله عَنْهُم أَجمعُوا على ترك التَّأْوِيل بِمَا ذَكرْنَاهُ عَنْهُم

78 - Ndërsa sa i përket ixhmasë (konsensusit): Sahabët – Allahu qoftë i kënaqur me ta – ranë në ujdi të plotë për lënien e interpretimit, ashtu siç e përmendëm më parë për ta.

وَكَذَلِكَ أهل كل عصر بعدهمْ

Po kështu vepruan edhe njerëzit e çdo epoke pas tyre.

وَلم ينْقل التَّأْوِيل إِلَّا عَن مُبْتَدع أَو مَنْسُوب إِلَى بِدعَة.

Nuk është transmetuar interpretimi përveçse nga ndonjë bidatçi (shpikës në fe), ose nga nga dikush që i atribuohet një bidati.

٧٩ - وَالْإِجْمَاع حجَّة قَاطِعَة فَإِن الله لَا يجمع أمة مُحَمَّد عَلَيْهِ السَّلَام على ضَلَالَة

79 - Dhe Ixhmai (Konsensusi) është argument i prerë, sepse Allahu nuk e bashkon umetin e Muhamedit ﷺ në humbje.

وَمن بعدهمْ من الْأَئِمَّة قد صَرَّحُوا بِالنَّهْيِ عَن التَّفْسِير والتأويل

Gjithashtu, imamët pas tyre e kanë deklaruar qartë ndalimin e tefsirit dhe tevilit.

وأمرُوا بإمرار هَذِه الْأَخْبَار كَمَا جَاءَت وَقد نقلنا إِجْمَاعهم عَلَيْهِ فَيجب اتِّبَاعه وَيحرم خِلَافه

Dhe urdhëruan që këto lajme (ajete dhe hadithe) të pranohen ashtu siç kanë ardhur. Ne e kemi transmetuar konsensusin e tyre për këtë, andaj ndjekja e tij është detyrë, ndërsa kundërshtimi i tij është i ndaluar.

وَلِأَن تَأْوِيل هَذِه الصِّفَات لَا يخلوا إِمَّا أَن يكون علمه النَّبِي صلى الله عَلَيْهِ وَسلم وخلفاؤه الراشدون وعلماء أَصْحَابه أَو لم يعلموه

Sepse interpretimi i këtyre Cilësive nuk ka rrugë tjetër: ose Profeti ﷺ, Halifët e tij të drejtë dhe dijetarët e Sahabëve e kanë ditur atë, ose nuk e kanë ditur.

فَإِن لم يعلموه فَكيف يجوز أَن يعلمهُ غَيرهم

Nëse nuk e kanë ditur, si mundet atëherë ta dijë dikush tjetër veç tyre?

وَهل يجوز أَن يكون قد خبأ عَنْهُم علما وخبأ للمتكلمين لفضل عِنْدهم؟!!

A është e mundur që ai t'ua ketë fshehur atyre këtë dije dhe t'ua ketë ruajtur atë mutekelimëve (teologëve filozof) për shkak të ndonjë vlere (më të madhe) që paskan këta të fundit?!!

٨٠ - وَإِن كَانُوا قد علموه ووسعهم السُّكُوت عَنهُ وسعنا مَا وسعهم

80 - E nëse ata (profeti dhe sahabët) e kanë ditur atë (interpretimin), dhe u mjaftoi heshtja ndaj tij, (atëherë) na mjafton edhe neve ajo që u mjaftoi atyre.

وَلَا وَسَّعَ الله على من لم يَسعهُ مَا وسعهم

Allahu nuk ia ka bërë të lejuar atij personi atë që nuk ia bëri të lejuar atyre.

وَلِأَن هَذَا التَّأْوِيل لَا يخلوا من أَن يكون دَاخِلا فِي عقد الدّين بِحَيْثُ لَا يكمل إِلَّا بِهِ أَو لَيْسَ بداخل

Sepse ky interpretim nuk është i lirë nga fakti se: ose është brënda themelit të fesë, aq sa feja nuk plotësohet pa të, ose nuk është pjesë e saj.

فَمن ادّعى أَنه دَاخل فِي عقد الدّين لَا يكمل إِلَّا بِهِ فَيُقَال لَهُ:

Prandaj kush pretendon se ai është pjesë e themelit të fesë, pa të cilin feja nuk plotësohet, i thuhet atij:

هَل كَانَ الله تَعَالَى صَادِقا فِي قَوْله {الْيَوْم أكملت لكم دينكُمْ} قبل التَّأْوِيل؟

A ishte Allahu i vërtetë në fjalën e Tij: "Sot jua përsosa fenë tuaj" (El-Maide, 3) para se të ekzistonte ky interpretim?

أَو أَنْت الصَّادِق فِي أَنه كَانَ نَاقِصا حَتَّى أكملته أَنْت؟

Apo je ti i vërtetë (kur thua) se feja ishte e mangët derisa e plotësove ti?!

وَلِأَنَّهُ إِن كَانَ دَاخِلا فِي عقد الدّين وَلم يقبله النَّبِي صلى الله عَلَيْهِ وَسلم وَلَا أَصْحَابه وَجب أَن يَكُونُوا قد أخلوا وَدينهمْ نَاقص وَدين هَذَا المتأول كَامِل وَلَا يَقُول هَذَا مُسلم

Sepse nëse kjo do të ishte pjesë e fesë dhe nuk e kanë pranuar Profeti ﷺ dhe as Sahabët e tij, atëherë do të duhej që ata ta kishin shkelur (prishur) dhe feja e tyre të ishte e mangët, ndërsa feja e këtij interpretuesi të jetë e plotë. E këtë nuk e thotë asnjë musliman!

وَلِأَنَّهُ إِن كَانَ دَاخِلا فِي عقد الدّين وَلم يبلغهُ النَّبِي صلى الله عَلَيْهِ وَسلم أمته فقد خَانَهُمْ وكتم عَنْهُم دينهم وَلم يقبل أَمر ربه فِي قَوْله تَعَالَى:

Gjithashtu, nëse kjo do të ishte pjesë e fesë dhe Profeti ﷺ nuk ia përcolli umetit të tij, atëherë ai do t'i kishte tradhtuar ata dhe do t'ua kishte fshehur fenë e tyre, duke mos e zbatuar urdhrin e Zotit të tij:

{يَا أَيهَا الرَّسُول بلغ مَا أنزل إِلَيْك من رَبك} الْآيَة

“O i Dërguar, përço atë që t'u zbrit nga Zoti yt” (El-Maide, 67)

وَقَوله {فَاصْدَعْ بِمَا تُؤمر}

Dhe fjalën e Tij: “Kumto haptas atë që të urdhërohet…” (El-Hixhr, 94).

وَيكون النَّبِي صلى الله عَلَيْهِ وَسلم وَمن شهد لَهُ بالبلاغ غير صَادِق وَهَذَا كفر بِاللَّه تَعَالَى وَرَسُوله

(Sikur Profeti ﷺ ta kishte fshehur interpretimin), atëherë i Dërguari ﷺ dhe ata që dëshmuan se ai e përcolli shpalljen (Sahabët), do të ishin jo të sinqertë. Dhe ky (pretendim) është kufër (mohim) ndaj Allahut të Lartësuar dhe të Dërguarit të Tij.

٨١ - وَمن الْمَعْنى أَن صِفَات الله تَعَالَى وأسماءه لَا تدْرك بِالْعقلِ

81 - Gjithashtu, sa i përket logjikës: Cilësitë e Allahut të Lartësuar dhe Emrat e Tij nuk mund të përceptohen përmes arsyes.

لِأَن الْعقل إِنَّمَا يعلم صفة مَا رَآهُ أَو رأى نَظِيره

Sepse arsyeja mund ta njohë cilësinë e diçkaje vetëm nëse e ka parë atë ose ka parë diçka të ngjashme me të.

وَالله تَعَالَى لَا تُدْرِكهُ الْأَبْصَار وَلَا نَظِير لَهُ وَلَا شَبيه فَلَا تعلم صِفَاته وأسماؤه إِلَّا بالتوقيف

Ndërsa Allahun e Lartësuar nuk e arrijnë shikimet, e as nuk ka ndonjë të ngjashëm me Të. Prandaj, Emrat dhe Cilësitë e Tij nuk njihen veçse përmes shpalljes (teukif).

والتوقيف إِنَّمَا ورد بأسماء الصِّفَات دون كيفيتها وتفسيرها

Dhe shpallja ka ardhur vetëm me emërtimet e Cilësive, por pa treguar për mënyrën apo shpjegimin e tyre.

فَيجب الإقتصار على مَا ورد بِهِ السّمع لعدم الْعلم بِمَا سواهُ وَتَحْرِيم القَوْل على الله تَعَالَى بِغَيْر علم بِدَلِيل قَول الله تَعَالَى:

Kështu, është detyrë të kufizohemi vetëm në atë që ka ardhur përmes shpalljes, për shkak të mungesës së dijes për çdo gjë tjetër, si dhe për shkak të ndalimit për të folur rreth Allahut pa dije, bazuar në fjalën e Allahut të Lartësuar:

{قل إِنَّمَا حرم رَبِّي الْفَوَاحِش مَا ظهر مِنْهَا وَمَا بطن وَالْإِثْم وَالْبَغي بِغَيْر الْحق وَأَن تُشْرِكُوا بِاللَّه مَا لم ينزل بِهِ سُلْطَانا وَأَن تَقولُوا على الله مَا لَا تعلمُونَ}

“Thuaj: Zoti im ka ndaluar turpërinë, qoftë e hapur, qoftë e fshehtë, gjynahet dhe dhunimin e padrejtë, si dhe t'i shoqëroni Allahut diçka (në adhurim), për të cilën nuk ju ka dhënë kurrfarë dëshmie, si dhe të thoni për Allahun atë që nuk e dini.” (El-A'raf, 33)

٨٢ - وَمن وَجه آخر هُوَ أَن اللَّفْظَة إِذا احتملت مَعَاني فحملها على أَحدهَا من غير تعْيين احْتمل أَن يحمل على غير مُرَاد الله تَعَالَى مِنْهَا

82 - Nga një këndvështrim tjetër: Kur një fjalë mbart disa kuptime, atëherë zgjedhja e njërës prej tyre pa pasur

një përcaktim (nga Shpallja), mbart mundësi që ajo të interpretohet ndryshe nga ajo që Allahu ka pasur për qëllim.

فيصف الله تَعَالَى بِمَا لم يصف بِهِ نَفسه ويسلب عَنهُ صفة وَصَفَ الله بهَا قُدُسَه ورضيها لنَفسِهِ

Kështu, (ka mundësi që interpretuesi) e cilëson Allahun me të cilën Ai nuk e ka cilësuar Veten, dhe ia mohon Atij një cilësi me të cilën Allahu e ka cilësuar Veten e Tij të Shenjtë dhe e ka pëlqyer për Vete.

فَيجمع بَين الْخَطَأ من هذَيْن الْوَجْهَيْنِ وَبَين كَونه قَالَ على الله مَا لم يعلم وتكلف مَا لَا حَاجَة إِلَيْهِ

Pra, ai bashkon gabimin në këto dy anë, bashkë me faktin se ka folur për Allahun atë që nuk e di dhe ka marr përsipër diçka për të cilën nuk ka pasur nevojë.

ورغبته عَن طَرِيق رَسُول الله صلى الله عَلَيْهِ وَسلم وصحابته وسلفه الصَّالح وركوبه طَرِيق جَهم وَأَصْحَابه من الزَّنَادِقَة الضلال

Dhe se është latguar nga rruga e të Dërguarit të Allahut ﷺ, të Sahabëve dhe të Selefëve të tij të mirë, duke ndjekur rrugën e Xhehmit dhe të pasuesve të tij prej heretikëve të humbur.

٨٣ - وَلِأَن التَّأْوِيل لَيْسَ بِوَاجِب بِالْإِجْمَاع

83 - Interpretimi (tevili) nuk është detyrë sipas konsensusit.

لِأَنَّهُ لَو كَانَ وَاجِبا لَكَانَ النَّبِي صلى الله عَلَيْهِ وَسلم وَأَصْحَابه قد أخلوا بِالْوَاجِبِ وَأَجْمعُوا على الْبَاطِل

Kjo sepse, nëse ai do të ishte detyrë, atëherë Profeti ﷺ dhe Sahabët e tij do të kishin lënë detyrë dhe do të kishin rënë në konsensus në një të gjë të pavlefshëme.

٨٤ - وَلِأَنَّهُ لَا خلاف فِي أَن من قَرَأَ الْقُرْآن وَلم يعلم تَفْسِيره لَيْسَ بآثم وَلَا تَارِك لواجب وَإِذا لم يجب على قَارِئ الْقُرْآن فعلى من لم يقرأه أولى

84 - Dhe sepse nuk ka asnjë mospajtim (hilaf) se ai që e lexon Kuranin dhe nuk e di tefsirin (shpejgimin) e tij, nuk është gjynahqar e as lënës i ndonjë detyre (vaxhibi). E nëse kjo nuk është detyrë për atë që e lexon Kuranin, atëherë për atë që nuk e ka lexuar, aq më parë (nuk është detyrim).

٨٥ - وَلِأَنَّهُ لَو وَجب على الْجَمِيع لَكَانَ فِيهِ تَكْلِيف مَا لَا يُطَاق وَإِيجَاب على الْعَامَّة أَن يَقُولُوا على الله مَا لَا يعلمُونَ

85 - Dhe sepse, sikur ky (interpretim) të ishte detyrë për të gjithë, atëherë kjo do të ishte një ngarkesë me diçka të papërballueshme dhe do të ishte detyrim për njerëzit e thjeshtë që të thonë për Allahun atë që nuk e dinë.

وَإِن وَجب على الْبَعْض فَمَا ضَابِط ذَلِك النَّص؟

E nëse do të ishte detyrë për vetëm disa (njërës), atëherë cili është rregulli/përcaktuesi i këtij teksti? (Çfarë e përcakton këtë ndarje?)

٨٦ - وَلِأَن هَذَا مِمَّا لَا يحْتَاج إِلَى مَعْرفَته

86 - Dhe sepse kjo është diçka për të cilën nuk ka nevojë të njihet.

لِأَنَّهُ لَا عمل تَحْتَهُ وَلَا يدعوا إِلَى الْكَلَام فِيهِ حَاجَة ضَرُورِيَّة أَو غير ضَرُورِيَّة

Pasi nuk ka asnjë vepër poshtë saj dhe nuk ka asnjë nevojë të domosdoshme apo jo të domosdoshme që të shtyn të flasësh për të.

وَإِذا لم يجب لم يجز أَن يكون جَائِزا لوجوه

E pasi nuk është detyrë (të dish tevilin), atëherë nuk është as e lejuar, për disa arsye:

أَحدهَا أَنه إِذا كَانَ جَائِزا كَانَ السُّكُوت عَنهُ جَائِزا فَيكون السَّاكِت سالما بِيَقِين الْإِجْمَاع على جَوَازه

• **E para:** Nëse do të ishte e lejuar (interpretimi), atëherë edhe heshtja ndaj saj do të ishte e lejuar. Kështu, ai që hesht do të ishte i sigurt (i shpëtuar), sipas bindjes së prerë të ixhmasë mbi lejueshmërinë e saj (heshtjes).

والمتأول مخاطرا خطرا عَظِيما من غير حَاجَة إِلَيْهِ وَهَذَا غير جَائِز

Ndërsa ai që interpreton po ndërmerr një rrezik të madh pa pasur asnjë nevojë. E kjo gjë nuk lejohet.

وَلِأَن السَّاكِت عَن التَّأْوِيل لم يقل على الله إِلَّا الْحق والمتأول يحْتَمل أَنه قَالَ على الله غير الْحق وَوَصفه بِمَا لم يصف بِهِ نَفسه

• **E dyta:** Ai që hesht ndaj interpretimit nuk ka thënë për Allahun asgjë tjetër përveç të vërtetës (asaj që thotë teksti). Ndërsa ai që interpreton, mund të ketë thënë për Allahun diçka që nuk është e vërtetë, dhe ta ketë cilësuar Atë me diçka që Ai nuk e ka cilësuar Veten.

وسلب صفته الَّتِي وصف بهَا نَفسه وَهَذَا محرم

Dhe mund t'ia ketë mohuar Atij cilësinë me të cilën Ai e ka përshkruar Veten. E kjo është e ndaluar.

فَيتَعَيَّن السُّكُوت وَيتَعَيَّن تَحْرِيم التَّأْوِيل.

Prandaj, bëhet e detyrueshme heshtja dhe bëhet i detyrueshëm ndalimi i interpretimit.

٨٧ - وَمن وَجه آخر وَهُوَ أَن اللَّفْظ إِذا احْتمل مَعَاني فَحَمله على علم مِنْهَا من غير وَاحِد بتعيينه تَخَرُّصٌ وَقَولٌ على الله تَعَالَى بِغَيْر علمٍ

87 - Dhe nga një këndvështrim tjetër: Kur një fjalë mbart disa kuptime, zgjedhja e njërës prej tyre pa pasur një tekst (nga shpallja) që e përcakton atë, nuk është gjë tjetër veçse supozim (hamendësim) dhe të folur për Allahun e Lartësuar pa dije.

وَقد حرم الله تَعَالَى ذَلِك فَقَالَ: {وَأَن تَقولُوا على الله مَا لَا تعلمُونَ}

E Allahu i Lartësuar e ka ndaluar këtë kur ka thënë: "...dhe (ka ndaluar) të thoni për Allahun atë që nuk e dini." (El-Araf, 33)

٨٨ - وَلِأَن تعْيين أحد المحتملات إِذا لم يكن تَوْقِيف يحْتَاج إِلَى حصر المحتملات كلهَا

88 - Dhe sepse përcaktimi i njërit prej kuptimeve të mundshme kur nuk ekziston një tekst i shpallur (teukif), kërkon kufizimin e të gjitha kuptimeve të mundshme.

وَلَا يحصل ذَلِك إِلَّا بِمَعْرِفَة جَمِيع مَا يسْتَعْمل اللَّفْظ فِيهِ حَقِيقَة أَو مجَازًا

Kjo nuk arrihet veç se me njohjen e çdo përdorimit të asaj fjale, qoftë në kuptimin e vërtetë apo atë metaforik (mexhaz).

ثمَّ تبطل جَمِيعُهَا إِلَّا وَاحِدًا وَهَذَا يحْتَاج إِلَى الْإِحَاطَة اللُّغَات كلهَا وَمَعْرِفَة لِسَان الْعَرَب كُله وَلَا سَبِيل إِلَيْهِ

E më pas anullohen të gjitha ato (kuptimet) përveç njërës. E kjo kërkon një përfshirje të plotë të të gjitha gjuhëve dhe njohjen e të gjithë gjuhës arabe. Dhe kjo është e pa mundur.

فَكيف بِمن لَا علم لَهُ باللغة؟ وَلَعَلَّه لَا يعرف مُجملا سوى مجملين أَو ثَلَاثَة بطرِيق التَّقْلِيد.

Atëherë, çfarë i thuhet dikujt që nuk ka dije në gjuhë? E mbase nuk njeh asgjë përveç dy apo tri përdorimeve të përgjithshme, të cilat i ka marrë përmes imitimit (taklidit)?

٨٩ - ثمَّ معرفَة نفي المحتملات يقف على وُرُود التَّوْقِيف بِهِ

89 - Pastaj, njohja e mohimit të kuptimeve të mundshme (të asaj fjale) varet nga ekzistenca e një teksti të shpallur (teukif).

فَإِن صِفَات الله تَعَالَى لَا تُثبت وَلَا تُنفى إِلَّا بالتوقيف

Kjo sepse Cilësitë e Allahut të Lartësuar as nuk pohohen dhe as nuk mohohen, përveçse përmes shpalljes.

وَإِذا تعذر هَذَا بَطُلَ تعْيين مُجمل مِنْهَا على وَجه الصِّحَّة

E pasi kjo (përcaktimi i saktë përmes gjuhës) është e pamundur, atëherë bie poshtë përcaktimi i një kuptimi prej tyre në mënyrë të saktë.

وَوَجَب الْإِيمَان بهَا بِالْمَعْنَى الَّذِي أَرَادَهُ الْمُتَكَلّم بهَا كَمَا رُوِيَ عَن الإِمَام مُحَمَّد بن إِدْرِيس الشَّافِعِي رَضِي الله عَنهُ إِنَّه قَالَ:

Kështu, bëhet detyrë besimi në to sipas kuptimit që ka pasur për qëllim Ai që i ka thënë ato (Allahu), ashtu siç është transmetuar nga Imam Muhamed bin Idris esh-Shafiu (r.a.) të ketë thënë:

آمَنت بِمَا جَاءَ عَن الله على مُرَاد الله وَآمَنت بِمَا جَاءَ عَن رَسُول الله على مُرَاد رَسُول الله صلى الله عَلَيْهِ وَسلم

"Kam besuar në atë që ka ardhur nga Allahu, sipas asaj që ka pasur për qëllim Allahu; dhe kam besuar në atë që ka ardhur nga i Dërguari i Allahut, sipas asaj që ka pasur për qëllim i Dërguari i Allahut ﷺ."

٩٠ - وَهَذِه طَرِيقَة مُسْتَقِيمَة ومقالة صَحِيحَة سليمَة لَيْسَ على صَاحبهَا خطر وَلَا يلْحقهُ عيب وَلَا ضَرَر

90 - Dhe kjo është një rrugë e drejtë dhe një thënie e saktë e e sigurtë. Pasuesi i saj nuk ka asnjë rrezik dhe nuk e gjen asnjë e metë apo dëm.

لِأَن الْمَوْجُود مِنْهُ هُوَ الْإِيمَان بِلَفْظ الْكتاب وَالسّنة وَهَذَا أَمر وَاجِب على خلق الله أَجْمَعِينَ

Sepse ajo që është e pranishme prej tij është besimi në tekstin e Librit dhe të Synetit, e kjo është një detyrë për të gjitha krijesat e Allahut.

فَإِن جحد كلمة من كتاب الله مُتَّفقٌ عَلَيْهَا كفرٌ بِإِجْمَاع الْمُسلمين

Kushdo që mohon qoftë edhe një fjalë nga Libri i Allahut, për të cilën ka pajtim, ka bërë kufër me ixhma të muslimanëve.

وسكوته عَن تَأْوِيل لم يعلم صِحَّته وَالسُّكُوت عَن ذَلِك وَاجِب أَيْضا بِدَلِيل الْكتاب وَالسّنة وَالْإِجْمَاع

Ndërsa heshtja e tij ndaj një interpretimi, vërtetësinë e të cilit nuk e di, është gjithashtu detyrë, bazuar në argumentet e Librit, Synetit dhe Ixhmasë.

ثمَّ لَو لم يكن وَاجِبا لَكَانَ جَائِزا بِغَيْر خلاف

Pastaj, edhe sikur të mos ishte detyrë, ajo do të ishte e lejuar pa asnjë mospajtim.

٩١ - ثمَّ فِيهِ الإقتداء بِسنة رَسُول الله صلى الله عَلَيْهِ وَسلم وَاتِّبَاع الراسخين فِي الْعلم وَالسَّلَف الصَّالح من الصَّحَابَة وَالتَّابِعِينَ وَالْأَئِمَّة المرضيين

91 - Më pas, në këtë (në mosinterpretimin e muteshabih-ut) gjendet ndjekja e Synetit të të Dërguarit të Allahut ﷺ, pasimi i të thelluarve në dije, i Selefëve të devotshëm prej Sahabëve, Tabiinëve dhe imamëve të pranuar.

والسلامة من أَن يَقُول على الله مَا لَا يعلم أَو أَن يَقُول فِي كتاب الله وَصِفَة ربه تَعَالَى بِرَأْيِهِ وَأَن يصف الله تَعَالَى بِمَا لم يصف بِهِ نَفسه وَلَا وَصفه بِهِ رَسُوله وَأَن يسلب عَنهُ صفة رضيها لنَفسِهِ ورضيها لَهُ رَسُوله.

Gjithashtu, në të gjendet shpëtimi nga të folurit për Allahun pa dije, ose të folurit rreth Librit të Allahut dhe Cilësive të Zotit me mendim personal; dhe (shpëtimi) nga cilësimi i Allahut me diçka që Ai nuk e ka cilësuar Veten e as i Dërguari i Tij, apo mohimi i një cilësie që Ai e ka pëlqyer për Vete dhe që i Dërguari i Tij e ka pëlqyer për Të.

٩٢ - فَبَان بِحَمْد الله وجوب سلوك هَذِه الطَّرِيقَة المحمودة وَاجْتنَاب مَا سواهَا

92 - U bë i qartë, me falënderimin e Allahut, detyrimi i ndjekjes të kësëj rruge të lavdëruar dhe shmangia e çdo gjëje tjetër përveç saj.

وَتحقّق أَنَّهَا صِرَاط الله الْمُسْتَقيم الَّذِي أمرنَا الله تَعَالَى باتباعه وَمَا عَداهَا فَهِيَ سبل الشَّيْطَان الَّتِي نَهَانَا الله سُبْحَانَهُ عَن اتباعها

Dhe u vërtetua se kjo është rruga e drejtë e Allahut, të cilën Ai na ka urdhëruar ta ndjekim, ndërsa çdo gjë tjetër janë rrugët e shejtanit, nga të cilat Allahu i Lartësuar na ka ndaluar t'i ndjekim.

ثمَّ أكد ذَلِك بوصيته بِهِ بعد أمره وَنَهْيه فَقَالَ تَعَالَى:

Më pas, Ai e përforcoi këtë me porosinë e Tij, pas urdhrit dhe ndalimit, duke thënë:

{وَأَن هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تتبعوا السبل فَتفرق بكم عَن سَبِيله ذَلِكُم وَصَّاكُم بِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُون}

"Dhe vërtet, kjo është rruga Ime e drejtë, andaj ndiqeni atë e mos ndiqni rrugët e tjera, e t'ju shmangin nga rruga e Tij. Kjo është ajo me të cilën ju porosit Ai, që të ruheni." (El-En'am, 153)

٩٣ - فَإِن قيل فقد تأولتم آيَات وأخبارا فقلتم فِي قَوْله تَعَالَى {وَهُوَ مَعكُمْ أَيْن مَا كُنْتُم} أَي بِالْعلمِ وَنَحْو هَذَا من الْآيَات وَالْأَخْبَار فيلزمكم مَا لزمنا؟!

93 - E nëse thuhet: Edhe ju keni interpretuar disa ajete dhe transmetime. Për shembull, keni thënë për fjalën e Allahut të Lartësuar: "Ai është me ju kudo që të jeni" (El-Hadid, 4), se kjo do të thotë: (Ai është me ju) me dijen e Tij; si dhe të tjera si kjo nga ajetet dhe

transmetimet. Pra, juve ju takon e njëjta gjë që na takon edhe neve?!

٩٤ - قُلْنَا نَحن لم نتأول شَيْئا وَحمل هَذِه اللفظات على هَذِه الْمعَانِي لَيْسَ بِتَأْوِيل

94 - Ne themi: Ne nuk kemi interpretuar asgjë! Përshtatja e këtyre fjalëve me këto kuptime nuk është interpretim (tevil).

لِأَن التَّأْوِيل صرف اللَّفْظ عَن ظَاهره

Sepse tevili është largimi i fjalës nga kuptimi i saj i jashtëm (dhahir).

وَهَذِه الْمعَانِي هِيَ الظَّاهِر من هَذِه الْأَلْفَاظ بِدَلِيل أَنه الْمُتَبَادر إِلَى الأفهام مِنْهَا.

Ndërsa këto kuptime (për të cilat flasim ne) janë vetë kuptimi i jashtëm i këtyre fjalëve, për faktin se ato janë gjëja e parë që të vjen në mendje prej tyre.

٩٥ - وَظَاهر اللَّفْظ هُوَ مَا يسْبق إِلَى الْفَهم مِنْهُ حَقِيقَة كَانَ أَو مجَازًا

95 - Kuptimi i jashtëm (dhahir) i fjalës është ajo që të vjen e para në mendje prej saj, qoftë kjo kuptim i vërtetë apo metaforik.

وَلذَلِك كَانَ ظَاهر الْأَسْمَاء الْعُرْفِيَّة الْمجَاز دون الْحَقِيقَة

Prandaj, kuptimi i jashtëm i emrave zakonorë (dmth. i emrave që lidhen me përdorimin e përditshëm ose me traditën) është metafora dhe jo kuptimi i vërtetë.

كاسم الراوية والظعينة وَغَيرهمَا من الْأَسْمَاء الْعُرْفِيَّة فَإِن ظَاهر هَذَا الْمجَاز دون الْحَقِيقَة

Siç janë emrat: ‘err-Rrauijetu’ (mjeti i transportit të ujit) dhe ‘edh-Dhainehtu’ (gruaja që udhëton në devenë me shportë), si dhe emra të tjerë të zakonshëm. Këtu, kuptimi i jashtëm është metafora.

وصرفها إِلَى الْحَقِيقَة يكون تَأْوِيلا يحْتَاج إِلَى دَلِيل

Ndërsa kthimi i tyre te kuptimi i vërtetë fillestar do të konsiderohej interpretim që kërkon argument.

وَكَذَلِكَ الْأَلْفَاظ الَّتِي لَهَا عرف شَرْعِي وَحَقِيقَة لغوية كَالْوضُوءِ وَالطَّهَارَة وَالصَّلَاة وَالصَّوْم وَالزَّكَاة وَالْحج

Po ashtu është edhe me fjalët që kanë një kuptim të caktuar në sheriat dhe një kuptim tjetër gjuhësor, si: abdesi, pastërtia, namazi, agjërimi, zekati dhe haxhi.

إِنَّمَا ظَاهرهَا الْعرف الشَّرْعِيّ دون الْحَقِيقَة اللُّغَوِيَّة

Kuptimi i jashtëm i tyre është ai i sheriatit dhe jo kuptimi i vërtetë gjuhësor.

٩٦ - وَإِذا تقرر هَذَا فالمتبادر إِلَى الْفَهم من قَوْلهم الله مَعَك أَي بِالْحِفْظِ والكلاءة

96 - Pasi u vërtetua kjo, atëherë ajo që vjen e para në mendje nga thënia e njerëzve: 'Allahu qoftë me ty', është: me mbrojtje dhe kujdesje.

وَلذَلِك قَالَ الله تَعَالَى فِيمَا أخبر عَن نبيه {إِذْ يَقُول لصَاحبه لَا تحزن إِن الله مَعنا}

Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar ka thënë në atë që tregoi për Profetin e Tij ﷺ: "Kur ai i thoshte shokut të vet: 'Mos u trishto, vërtet Allahu është me ne'" (Et-Teube, 40).

وَقَالَ لمُوسَى {إِنَّنِي مَعَكُمَا أسمع وَأرى}

Po ashtu i tha Musait: "Vërtet, Unë jam me ju të dy, dëgjoj dhe shoh" (Taha, 46).

وَلَو أَرَادَ أَنه بِذَاتِهِ مَعَ كل أحد لم يكن لَهُم بذلك اخْتِصَاص لوُجُوده فِي حق غَيرهم كوجوده فيهم

Sikur Ai të kishte pasur për qëllim se është me Qenien e Tij me çdo dikë, atëherë ata (Profetët) nuk do të kishin

asnjë veçanti me këtë shoqërim, pasi Ai do të ishte i pranishëm tek të tjerët ashtu siç është tek ata.

وَلم يكن ذَلِك مُوجبا لنفي الْحزن عَن أبي بكر وَلَا عِلّة لَهُ.

Kështu, kjo nuk do të ishte shkak për largimin e trishtimit nga Ebu Bekri e as nuk do të shërbente si arsye (për qetësim).

٩٧ - فَعُلم أَن ظَاهر هَذِه الْأَلْفَاظ هُوَ مَا حُملت عَلَيْهِ فَلم يكن تَأْوِيلا

97 - Kështu u bë e qartë se kuptimi i jashtëm i këtyre shprehjeve është kuptimi që ato mbartin, prandaj kjo nuk konsiderohet interpretim.

ثمَّ لَو كَانَ تَأْوِيلا فَمَا نَحن تأولنا وَإِنَّمَا السّلف رَحْمَة الله عَلَيْهِم الَّذِي ثَبت صوابهم وَوَجَب اتباعهم هم الَّذين تأولوه

Më tej, edhe sikur (për hir të debatit) të ishte interpretim, nuk jemi ne ata që e bëmë këtë interpretim, por janë vetë Selefët (Allahu i mëshiroftë!) — saktësia e të cilëve është vërtetuar dhe ndjekja e tyre është detyrë — ata që e shpjeguan kështu.

فَإِن ابْن عَبَّاس وَالضَّحَّاك ومالكا وسُفْيَان وَكَثِيرًا من الْعلمَاء قَالُوا فِي قَوْله {وَهُوَ مَعكُمْ} أَي علمه

Vërtet, Ibn Abbasi, Ed-Dahaku, Maliku, Sufjani dhe shumë prej dijetarëve kanë thënë për ajetin: “Ai është me ju”, domethënë: me dijen e Tij.

ثمَّ قد ثَبت بِكِتَاب الله والمتواتر عَن رَسُول الله صلى الله عَلَيْهِ وَسلم وَإِجْمَاع السّلف أَن الله تَعَالَى فِي السَّمَاء على عَرْشه

Gjithashtu, tashmë është vërtetuar me Librin e Allahut, me transmetimet mutevatir nga i Dërguari i Allahut ﷺ dhe me konsensusin e Selefëve se Allahu i Lartësuar është në qiell, mbi Arshin e Tij.

وَجَاءَت هَذِه اللَّفْظَة مَعَ قَرَائِن محفوفة بهَا دَالَّة على إِرَادَة الْعلم مِنْهَا وَهُوَ قَوْله:

Kjo fjalë erdhi e shoqëruar me indikacione që e rrethojnë dhe që tregojnë qartë se qëllimi është dija. Kjo shihet te fjala e Tij:

{ألم تَرَ أَن الله يعلم مَا فِي السَّمَاوَات وَمَا فِي الأَرْض}

“A nuk e di se Allahu e di çfarë ka në qiej dhe çfarë ka në tokë…” (El-Muxhadeleh, 7)

ثمَّ قَالَ فِي آخرهَا {أَن الله بِكُل شَيْء عليم}

E pastaj në fund të ajetit thotë: “Vërtet, Allahu është i Gjithëdijshëm për çdo gjë”.

فبدأها بِالْعلمِ وختمها بِهِ

Pra, Ai e filloi ajetin me dijen dhe e përfundoi me të.

ثمَّ سياقها لتخويفهم بِعلم الله تَعَالَى بحالهم وَأَنه ينبئهم بِمَا عمِلُوا يَوْم الْقِيَامَة ويجازيهم عَلَيْهِ.

Për më tepër, rrjedha (sijaku) e ajetit ka ardhur për t'i frikësuar ata me dijen e Allahut për gjendjen e tyre, dhe se Ai do t'i njoftojë për atë që kanë punuar në Ditën e Gjykimit e do t'i shpërblejë për të.

٩٨ - وَهَذِه قَرَائِن كلهَا دَالَّة على إِرَادَة الْعلم

98 - Të gjitha këto janë indikacione që tregojnë (qartë) se qëllimi është dija.

فقد اتّفق فِيهَا هَذِه الْقَرَائِن وَدلَالَة الْأَخْبَار على مَعْنَاهَا ومقالة السّلف وتأويلهم

Kështu, në këtë çështje janë bashkuar (dhe pajtuar): këto indikacione, dëshmia e transmetimeve për kuptimin e saj, si dhe thënia e Selefëve dhe shpjegimi i tyre.

فَكيف يُلْحق بهَا مَا يُخَالف الْكتاب وَالْأَخْبَار ومقالات السّلف؟

Atëherë si mund t'i shtohet këtyre diçka që bie ndesh me Librin, hadithet dhe fjalët e Selefit?

٩٩ - فَهَذَا لَا يخفى على عَاقل إِن شَاءَ الله تَعَالَى

99 - E kjo (e vërtetë) nuk i fshihet asnjë njeriu me mend në dashtë Allahu i Lartësuar.

وَإِن خَفِي فقد كشفناه وبيناه بِحَمْد الله تَعَالَى

E nëse ka qenë e fshehur, ne tashmë e kemi zbuluar dhe e kemi sqaruar atë, falënderimi i takon Allahut të Lartësuar!

وَمَعَ هَذَا لَو سكت إِنْسَان عَن تَفْسِيرهَا وتأويلها لم يحرج وَلم يلْزمه شَيْء

Megjithatë, edhe sikur një njeri të heshtte nga shpjegimi dhe interpretimi i saj, ai nuk do të kishte asnjë mëkat dhe nuk do t'i bëhej detyrim asgjë.

فَإِنَّهُ لَا يلْزم أحدا الْكَلَام فِي التَّأْوِيل إِن شَاءَ الله تَعَالَى.

Sepse askujt nuk i bëhet detyrë që të hyjë në diskutime rreth interpretimit, në dashtë Allahu i Lartësuar.

[Ndarje]

١٠٠ - يَنْبَغِي أَن يعلم أَن الْأَخْبَار الصَّحِيحَة الَّتِي ثبتَتْ بهَا صِفَات الله تَعَالَى هِيَ الْأَخْبَار الصَّحِيحَة الثَّابِتَة بِنَقْل الْعُدُول الثِّقَات الَّتِي قبلهَا السّلف ونقلوها وَلم ينكروها وَلَا تكلمُوا فِيهَا

100 - Duhet të dihet se transmetimet e sakta, me të cilat vërtetohen Cilësitë e Allahut të Lartësuar, janë ato transmetime të sakta që përcillen përmes njerëzve të drejtë e të besueshëm, të cilat Selefët i kanë pranuar, i kanë transmetuar dhe as nuk i kanë mohuar e as nuk kanë kritikuar.

وَأما الْأَحَادِيث الْمَوْضُوعَة الَّتِي وَضَعتهَا الزَّنَادِقَة ليلبسوا بهَا على أهل الْإِسْلَام أَو الْأَحَادِيث الضعيفة إِمَّا لضعف رواتها أَو جهالتهم أَو لعِلَّة فِيهَا لَا يجوز أَن يُقَال بهَا وَلَا اعْتِقَاد مَا فِيهَا

Ndërsa hadithet e shpikura, të cilat i kanë thurur heretikët për t'ua përzier dhe mjegulluar fenë pasuesve të Islamit, apo hadithet e dobëta — qoftë për shkak të dobësisë së transmetuesve të tyre, mosnjohjes së tyre, apo për shkak të ndonjë të mete të fshehur që gjendet në to — nuk lejohet që të pohohen e as të besohet ajo që gjendet në to.

بل وجودهَا كعدمها وَمَا وَضعته الزَّنَادِقَة فَهُوَ كَقَوْلِهِم الَّذِي أضافوه إِلَى أنفسهم.

Përkundrazi, ekzistenca e tyre është si mosekzistenca e tyre. Ndërsa ajo që kanë shpikur heretikët ka të njëjtin vlerësim si fjalët që ata ia mveshin vetes së tyre.

١٠١ - فَمن كَانَ من أهل الْمعرفَة بذلك وَجب عَلَيْهِ اتِّبَاع الصَّحِيح واطراح مَا سواهُ

101 - Kushdo që është nga njerëzit e dijes së këtyre, e ka detyrë të ndjekë të saktën dhe ta flakë tej çdo gjë tjetër.

وَمن كَانَ عاميا ففرضه تَقْلِيد الْعلمَاء وسؤالهم لقَوْل الله تَعَالَى {فاسألوا أهل الذّكر إِن كُنْتُم لَا تعلمُونَ}

Ndërsa ai që është njeri i thjeshtë (që nuk ka dije), detyra e tij është të pasojë dijetarët dhe t'i pyesë ata, bazuar në fjalën e Allahut të Lartësuar: "Pyetni njerëzit e dijes nëse nuk dini" (En-Nahl, 43).

وَإِن أشكل عَلَيْهِ علم ذَلِك وَلم يجد من يسْأَله فليقف وَليقل: آمَنت بِمَا قَالَه رَسُول الله صلى الله عَلَيْهِ وَسلم وَلَا يثبت بِهِ شَيْئا

E nëse i paqartësohet njohja e kësaj çështjeje dhe nuk gjen dikë për ta pyetur, le të ndalet e le të thotë: 'Kam besuar në atë që ka thënë i Dërguari i Allahut ﷺ', pa pohuar (apo mohuar) asgjë specifike me të.

فَإِن كَانَ هَذَا مِمَّا قَالَه رَسُول الله صلى الله عَلَيْهِ وَسلم فقد آمن بِهِ وَإِن لم يكن مِنْهُ فَمَا آمن بِهِ

Nëse kjo është prej asaj që e ka thënë i Dërguari i Allahut ﷺ, atëherë ai i ka besuar asaj. E nëse nuk është prej tij, atëherë nuk i ka besuar asaj.

وَنَظِير هَذَا قَول النَّبِي صلى الله عَلَيْهِ وَسلم: مَا حَدثكُمْ بِهِ أهل الْكتاب فَلَا تُصَدِّقُوهُمْ وَلَا تكذبوهم وَقُولُوا آمنا بِمَا أنزل إِلَيْنَا وَأنزل إِلَيْكُم

Dhe shembull i ngjashëm me këtë është thënia e Profetit ﷺ: 'Atë që jua tregojnë Ithtarët e Librit, as mos ua vërtetoni e as mos ua përgënjeshtroni, por thoni: Ne besojmë në atë që na është zbritur neve dhe në atë që ju është zbritur juve.'

١٠٢ - فَمَنعهُمْ من التَّصْدِيق خشيَة أَن يكون كذبا وَمن التَّكْذِيب خشيَة أَن يكون حَقًّا

102 - Pra, ai (Profeti ﷺ) i ndaloi ata nga besimi, nga frika se mos ajo (thënie) ishte gënjeshtër; dhe i ndaloi nga përgënjeshtrimi, nga frika se mos ajo ishte e vërtetë.

وَأمرهمْ بِالْعَدْلِ إِلَى قَول يدْخل فِيهِ الْإِيمَان بِالْحَقِّ وَحده وَهَذَا كَذَلِك

Dhe i urdhëroi që t'i drejtoheshin një fjale në të cilën përfshihet besimi vetëm në të vërtetën. Edhe kjo çështje është po kështu.

١٠٣ - وَلَيْسَت هَذِه الْأَحَادِيث مِمَّا يحْتَاج إِلَيْهَا لعمل فِيهَا وَلَا لحكم يُتْلَى مِنْهَا يحْتَاج إِلَى مَعْرفَته وَيَكْفِي الْإِنْسَان الْإِيمَان بِمَا عرف مِنْهَا.

103 - Dhe këto hadithe (që flasin për Cilësitë e Allahut) nuk janë nga ato transmetime prej të cilave kërkohet ndonjë vepër (për t'u zbatuar në praktikë), e as ndonjë dispozitë që nxirret prej tyre e që njeriu e ka patjetër ta njohë (për jetën e përditshme). Njeriut i mjafton thjesht besimi në atë që ka njohur prej tyre.

١٠٤ - وليعلم أَن من أثبت لله تَعَالَى صفة بِشَيْء من هَذِه الْأَحَادِيث الْمَوْضُوعَة فَهُوَ أَشد حَالا مِمَّن تَأَول الْأَخْبَار الصَّحِيحَة

104 - Dhe le të dihet se ai që i pohon Allahut të Lartësuar një cilësi duke u bazuar në këto hadithe të shpikura, gjendja e tij është edhe më e rëndë se gjendja e atij që i interpreton transmetimet e sakta.

وَدين الله تَعَالَى هُوَ بَين الغالي فِيهِ والمقصر عَنهُ

Feja e Allahut të Lartësuar qëndron (në mes) midis atij që tepron në të (al-ghālī) dhe atij që lë pas dore e mangëson në të (al-muqassir).

وَطَرِيقَة السّلف رَحْمَة الله عَلَيْهِم جَامِعَة لكل خير

Ndërsa rruga e Selefëve (Allahu i mëshiroftë) përfshin çdo të mirë.

وفقنا الله وَإِيَّاكُم لاتباعها وسلوكها وَالْحَمْد لله رب الْعَالمين.

Allahu na mundësoftë neve dhe juve ndjekjen dhe ecjen në të! Dhe falënderimi i takon Allahut, Zotit të botëve.

Igli Dapellari
26/06/2026
Edirne, Turqi

PËRMBAJTJA

Hutbetul haxhe……..2
Ibn Kudame……4
Dhemu Tevil…….. 5
[Hyrja]
Bismil-lahirr-Rrahmanirr-Rrahim……..6
[Kapitulli i parë]
Sqarimi i medhhebit të Selefit në lidhje
me cilësitë e Allahut të Lartësuar…….…13
[Kapitulli i dytë]
Sqarimi i obligimit për t'i ndjekur ata, nxitja për t'iu përmbajtur medhhebit të tyre dhe ndjekja e rrugës së tyre; si dhe sqarimi (argumentimi) i kësaj nga Libri (Kur'ani), Syneti dhe thëniet e imamëve……..…57
[Kapitulli tretë]
Sqarimi se e sakta është ajo (rrugë) të cilën kanë ndjekur Selefët – mëshira e Allahut qoftë mbi ta - përmes argumenteve të qarta dhe fakteve të mjaftueshme, dhe shpjegimi i kësaj prej Kuranit, Synetit, Ixhmasë (konsensusit) dhe logjikës/kuptimit……80
Ndarje…….117
Përmbajtja……..122

QORTIMI I INTERPRETIMIT

Ky traktat thelbësor nga Ibn Kudame trajton metodat e sakta të interpretimit të teksteve kuranore dhe traditës profetike. Autori analizon rreziqet e interpretimit alegorik dhe thekson rëndësinë e ruajtjes së kuptimit të qartë dhe të drejtpërdrejtë të fjalës së Zotit. Një udhëzues i vyer për çdo studiues të jurisprudencës dhe teologjisë islame, ky libër ofron qartësi në një fushë komplekse dhe shpesh të keqkuptuar.

Ibn Kudame

QYTETI I LINDJES: Damask, 1147

ISBN 978-605-XXX-XX-X

ÇMIMI: